

המיוהל הפדגוגי
האגף לחינוך על־יסודי
המזכירות הפדגוגית
הפיקוח על הוראת העברית

ראמ"ה
הרשות הארצית
למידה והערכה בחינוך

מבדק עמי"ת

ערכה למיפוי תלמידים בכיתה ז'

מדריך למורה ולצוות בית הספר

עברית

גרסה לאינטרנט

חברי ועדת ההיגוי מטעם ראמ"ה למבדק עמי"ת

• יו"רית הוועדה

פרופ' דורית רביד, בית הספר לחינוך והחוג להפרעות בתקשורת, אוניברסיטת תל אביב

• צוות המשימה לפיתוח המבחן

פרופ' דורית רביד, בית הספר לחינוך והחוג להפרעות בתקשורת, אוניברסיטת תל אביב

ד"ר צילה שלום, יועצת מקצועית בתחום השפה, ראמ"ה

ד"ר חני שלטון, מנהלת תחום מדידה מעצבת, אגף בחינות, ראמ"ה

ד"ר טליה חימוביץ', יועצת ראמ"ה

גב' תהילה גרינוולד, ראש צוות כתיבה, מטח

גב' גלית בן-צדוק, חברת צוות כתיבה, מטח

גב' פזית קוטלר, חברת צוות כתיבה, מטח

גב' גלית כהנא, פסיכומטרקאית, מטח

גב' אלה שפירא, פסיכומטרקאית, מטח

גב' ויקטוריה עובדיה, רכזת, מטח

גב' מריאנה מלטין, רכזת, מטח

• חברים בוועדה המורחבת (לפי סדר הא"ב)

גב' דבורה אנסבכר, מדריכה ארצית לתכנית אל"ה, אגף א חינוך על יסודי, משרד החינוך

גב' אמירה בהט, מדריכה ארצית לתכנית אל"ה, אגף א חינוך על יסודי, משרד החינוך

גב' אתי בוקשפן, מנהלת המחלקה למיומנויות יסוד, האגף לחינוך יסודי, משרד החינוך

גב' שני לוי שמעון, אגף ליקויי למידה, שירות פסיכולוגי ייעוצי, משרד החינוך

ד"ר חיה לשם, מפקחת, אגף ליקויי למידה, שירות פסיכולוגי ייעוצי, משרד החינוך

גב' אימאן עואדיה, מנהלת תחום מבחנים בערבית, ראמ"ה

ד"ר עליזה עמיר, מדריכה ארצית, הפיקוח על הוראת העברית, משרד החינוך

ד"ר יואל רפ, מנהל אגף בחינות, ראמ"ה

גב' תמר שמרלר, מתלי"ת

גב' מזל שניאק, מפמ"רית עברית, המזכירות הפדגוגית, משרד החינוך

גב' רונית שרביט, מנהלת גף פיתוח פדגוגי, אגף א חינוך על יסודי, משרד החינוך

• עיבוד נתונים והפקה – צוות מנהלת מדידה והערכה, מטח

גב' אלה שפירא (פסיכומטרקאית)

גב' נוגה גוטספלד (ראש צוות מחקר)

מר גל סלונים (חבר צוות מחקר)

ד"ר רון ברצלבסקי (חבר צוות מחקר)

גב' מירה ליפבסקי (עריכת לשון)

גב' שרון עזרן (עריכת לשון)

גב' שני גואטה, גב' אנג'ליק נאסר, מר ראוי ח'יט (צוות הפקה)

מר ירמי לז'ה (עיצוב כריכה)

תוכן העניינים

מבוא 7

- 7..... מבוא קונספטואלי למבדקי עמי"ת
- 11..... על הערכה בית ספרית
- 13..... מהו מבדק עמי"ת?
- 14..... מרכיבי מבדק עמי"ת
- 15..... מה במדריך?

פרק א: תיאור המבדק ואופן העברתו 17

- 18..... 1. מפרט המבדק
- 19..... 2. מיפוי המבדק
- 22..... נספח למפרט של מבחן מיצ"ב תשע"ב

פרק ב: הנחיות להעברת המבדק 25

- 25..... 1. היערכות לקראת העברת המבדק
- 26..... 2. התייחסות לתלמידים בעלי צרכים מיוחדים
- 27..... 3. הנחיות כלליות להעברת המבדק

פרק ג: הנחיות לבדיקה של המבדק 31

- 31..... 1. הנחיות כלליות לבדיקת המבדק
2. המחווה וההנחיות לשימוש בו בעת הבדיקה

גרסת האינטרנט איננה כוללת את המחווה עצמה.

המחווה מופיעים במדריך למורה שבבתי הספר.

- 96..... 3. ה"עמיתית" – כלי עזר לחישוב הציונים של מבדק עמי"ת
- 103..... 4. רמות הביצוע במבדק עמי"ת
- 110..... טווחים מספריים של רמות הביצוע

פרק ד: הפקת תועלת ממבדק עמי"ת

גרסת האינטרנט איננה כוללת את פרק ד.

פרק ד מופיע במדריך למורה שבבתי הספר.

מבוא קונספטואלי למבדקי עמי"ת, פרופ' דורית רביד, אוניברסיטת תל אביב

תלמידי בית הספר נמצאים בעיצומו של המסלול הארוך של החינוך הלשוני, שמטרתו היא שליטה בשפת האוריינות. שליטה זו היא היכולת לגייס משאבי לשון זמינים מכל גווניה ורבדיה של השפה בהקשרים התקשורתיים והחברתיים ההולמים. מיקומו של כל תלמיד* ותלמיד בדרך להשגת יעד זה תלוי בגילו, בכיתת הלימוד שלו, במיצב הסוציו-אקונומי שלו, ביכולותיו ובחולשותיו האישיות. ראשיתו של מבדק עמי"ת בצורך המערכתי לעמוד על יכולות השפה והאוריינות של תלמידים בראשית כיתה ז' כדי לאתר את התלמידים החלשים בתחום זה ולסייע להם להגיע בהמשך להישגים הנדרשים. במהותו מבדק עמי"ת ממוקד אפוא באיתור הידע והצרכים של התלמיד היחיד, אך בד בבד הוא מאפשר למפות את הכיתה לרמות ביצוע (למן החלשה ביותר ועד למצטיינת) ובכך למצב את התלמיד היחיד בהקשר של ידע הולם גיל ורמת לימוד.

כיתה ז' נבחרה לבחינת יכולות אלה מכמה סיבות: תלמידה נמצאים בראשית גיל ההתבגרות מבחינת התפתחותם האישית; הם נמצאים בעיצומה של התגבשות האוריינות הלשונית מבחינת התפתחות השפה והשיח; הם נמצאים גם בראשית חטיבת הביניים (או לקראת סוף בית הספר היסודי) מבחינת המסגרת החינוכית שבה הם לומדים. התפתחותם הלשונית והאוריינית של תלמידי כיתה ז' בנויה על בסיס מוצק של רכישת השפה הדבורה למן הגיל הרך. כן היא בנויה על יסודות האוריינות שרכשו התלמידים האלה במהלך הלימודים בבית הספר היסודי – כישורי יסוד של כתיבה וקריאה, חשיבה מטה לשונית על השפה ויכולת להתמודד עם הגוונים השונים של השפה הבאים לידי ביטוי במקצועות שונים כמו מתמטיקה, מדעים, תנ"ך, היסטוריה ואמנות. בתקופה הנקראת "התפתחות לשונית מאוחרת", למן כיתות הביניים של בית הספר היסודי, משתכללים כישורי השיח – היכולת להבין טקסטים כתובים והיכולת להפיק אותם. בד בבד מתרחב אוצר המילים בעיקר בגלל החשיפה המרובה לשפה הכתובה בהקשרים תקשורתיים מגוונים, וגוברת ההתנסות במבנים תחביריים ורטוריים המאפיינים סוגי שיח שונים.

עקרונית, הערכת יכולות שפה ואוריינות עשויה להתבצע בדרכים שונות – בשיחה עם התלמיד, במטלות בית ספריות בתחומי הלשון, הספרות וההבעה, במבחנים מובנים (structured) הבודקים מילים ומבנים לשוניים, וכן בהבעה בכתב או בהפקת טקסטים כתובים. כל אלה אמנם יספקו לנו מידע אמין על התלמיד ועל יכולותיו, אך מידע זה יהיה חלקי או בעייתי במובנים אחדים. השפה הדבורה לא תאפשר לתלמיד להציג לפנינו את עושר לשונו וגיוונה, מפני שעצם כוחה הוא בתקשורת בלתי אמצעית בין המוען לנמען תוך מקסום הכוח האקספרסיבי שאינו מילולי דווקא. לעומתה כוחה של האפנון הכתובה הוא בחשיבה מושכלת על הלשון, המאפשרת לגייס משאבי אוצר מילים ומבנים שכיחים פחות ההולמים את ההקשר התקשורתי. מטלות בית ספריות מתמקדות בחומר הנלמד בכיתה בבית ספר מסוים, אך יש בכך קושי, שכן בתי ספר שונים מלמדים תחומי לשון ואוריינות שונים בקצב וברצף שונים, ואין דומה התלמיד החווה לימודי הבעה בכתב מרוכזים לתלמיד המתמודד עם מבנה הפועל או המשפט. בדיקת ידע לשוני לא מהוקשר (decontextualized) שיש בו מילים, ביטויים ומבנים במבחנים מובנים, היא שיטה מקובלת אם מתעניינים בתחום ספציפי כמו פועלי תנועה או מבני הסביל. ואולם בדיקה כזאת אינה מאפשרת לעמוד על יכולתו של התלמיד לייחס את המבנים המבודדים אל השיח השלם. לבסוף, הכתיבה היא במובנים רבים פסגת היכולות האורייניות, שכן היא דורשת המשגה לשונית ויכולת לעשות שימוש ברפרטואר השפתי בצורה ההולמת הקשרי תקשורת שונים וסוגים שונים של טקסט; ואולם הידע הלשוני של תלמידים הוא תמיד רב יותר ועשיר יותר ממה שיוכלו להוכיח במטלת הפקה, ואותו בחרנו לבדוק.

* למען הנוחות והאחידות אני משתמשת בלשון זכר, אך הכוונה היא לשני המינים.

יכולות הלשון והאוריינות של תלמידים באות לידי ביטוי מלא וממצה יותר בהקשר של השיח הכתוב השלם. מתוך ההכרה הזאת, בחרנו בהבנת הנקרא בתור מסגרת ההולמת את מבדק עמי"ת בכיתה ז' והמאפשרת להתגבר על הקשיים שהוצגו לעיל. בדיקת הבנתם של טקסטים על ידי תלמידים מאפשרת "ללכת בין הטיפות" בכמה מובנים. ראשית, דרך זו מאפשרת להעריך עד כמה התלמיד מבין את הלשון הכתובה, ולבחון אם מוכרים לו מבנים, אוצר מילים ודרכי הבעה, נוסף על משלב השפה היום-יומי המאפיין את הלשון הדבורה. שנית, המבדק מאפשר לנתח כיצד התלמיד מתמודד עם המילים הקשות ועם הקשרי התחביר הבעייתיים, והוא מאפשר גם לבחון את יכולתו של התלמיד לייחס את המבנים המבודדים לשיח השלם ולצמתים חשובים בהבנתו, יכולת שהיא קריטית בתקשורת לשונית. נוסף על כך ידע הלשון נבדק בעיקר מן ההיבט של ההבנה ולא מן ההיבט של ההפקה. כלומר בזמן המבדק התלמיד כמעט אינו נדרש לגייס משאבים עצמאיים של לשון עשירה (מטלה המתאימה יותר לגילאי התיכון ומעלה). התלמיד נדרש לעשות שימוש מושכל בהקשר הדקדוקי ובהקשר השיח כדי להכיר ולהבין רכיבי לשון האופייניים להקשרים מסוימים. הקשר מסייע אותנטי כזה קיים בכל מקצועות הלימוד בבית הספר, ולכן המטלה משקפת נאמנה את התהליכים הקוגניטיביים הכרוכים בקריאה בלי להיות תלויה בחומר לימודי או בידע עולם ספציפי. כך מוסטת המטרה העיקרית של הערכת השפה בכיתה ז' מן המבנים המבודדים אל השיח התומך בהם ומפרש אותם, וכן מנושאי לימוד ספציפיים התופסים מקום שונה בכל בית ספר, אל יכולות לשון ואוריינות כלליות ובנות השוואה הבאות לידי ביטוי בשיח השלם.

יתרה מזו, הבחירה בהבנת הנקרא כמסגרת המבדק מאפשרת לבדוק את הידע הלשוני בהקשרי הסוגה, ובכך לספק לנו מידע רב ועשיר על יכולות הלשון והאוריינות של התלמיד, מידע שלא היה עומד לרשותנו בדרכים אחרות. לצורך מבדק עמי"ת התמקדנו בשתי סוגות עיקריות המשקפות את המטלות הטיפוסיות בבית הספר – הסוגה העיונית-מידעית והסוגה העיונית-טיעונית – מאחר שסוגות השיח האלה משרתות מטרות תקשורתיות נפרדות ומחוללות מבנים מנטליים שונים. כל אחת מן הסוגות האלה היא בעלת תוכן ומבנה גלובלי טיפוסי, ומכילה מבנים תחביריים ורטוריים ואוצר מילים המשרתים את התוכן ואת המטרה התקשורתית של הסוגה. כך הסוגה העיונית-מידעית והסוגה העיונית-טיעונית יחד מאפשרות להשיג תמונה שלמה יותר של יכולות הלשון והאוריינות של התלמידים. מאחר שהטקסטים כתובים בידי מומחים, הם מכילים גם מקטעים נרטיביים המשולבים בשיח העיוני-מידעי ובשיח העיוני-טיעוני, ובכך הם חושפים את התלמידים למורכבות ולגמישות של שיח בָּשֶׁל.

תכנון השאלות הבודקות את הבנת הנקרא במבדק עמי"ת התבסס על המודלים התאורטיים להבנת טקסט המקובלים כיום בעולם. על פי המודלים האלה הקוראים עוסקים בחיפוש מתמיד אחר משמעות (Graesser, Singer & Trabasso, 1994) בתהליך דינמי. תהליך זה כרוך ביצירת ייצוגים של מבנה השטח של השיח (ייצוגים חיצוניים) ושל הפרופוזיציות שבטקסט (ייצוגים פנימיים) (Ravid & Berman, 2006). אותו תהליך דינמי כרוך גם בהבניית מודל מנטלי של הסיטואציה שבטקסט (Garnham & Oakhill, 1996), העובר עדכון תמידי תוך כדי קריאה מתוך המידע הזורם מן הטקסט (Blanc, Kendeou, van den Broek & Brouillet, 2008; Rinck, 2005). המטלה שאנו קוראים לה "הבנת הנקרא" היא אפוא מהלך של בניית מפה מנטלית של הטקסט הנקרא. יחד עם סוגת הטקסט, המפה המנטלית היא המנחה העיקרית בכתיבת השאלות על הטקסט.

לכתיבת השאלות קדם דיון בצוות הפיתוח והכתיבה, ובו נבנתה המפה המנטלית של כל טקסט ואותו הצמתים התוכניים, מבני הלשון ואוצר המילים התורמים במיוחד לבניית מפה זו, בהתחשב בסוגת הטקסט. השאלות שעוצבו עבור מבדק עמי"ת עברו מסכת ארוכה ומפרכת של כתיבה, בדיקה וכתיבה מחדש בפורמט שונה, תהליך שלעתים חזר על עצמו כמה פעמים עד שהגענו לפורמט שסיפק את רצוננו.

לפניכם עקרונות אחדים שהנחו אותנו במהלך כתיבת השאלות ועיצובן:

1. תוכן הטקסט והמפה המנטלית שלו היו המטרה העיקרית למאמצינו, מאחר שזו הזירה שבה מתמודדים התלמידים עם הבנת הטקסט. שאלות התוכן שכתבנו לא יצאו מן ההנחה שאיתור מידע שטח הוא קל דווקא ולעומתו זיהוי פרופוזיציות עומק קשה דווקא. ההנחה שהנחנו לפני כתיבת השאלות הייתה שדרגת הקושי שלהן נקבעת לפי שני קריטריונים – דרך התשאול ונגישות המידע. נגישות המידע תלויה בסוגת הטקסט, ברמת הארגון הלשוני והדיסקורסיבי שלו ובצומת התוכני שבו עוסקת השאלה. השתדלנו לכלול שאלות ברמות נגישות שונות.
2. השתדלנו להגיש לתלמידים טקסטים קוהרנטיים שיוכלו לשמש להם מופת של כתיבה. השלמנו מידע חסר, השמטנו חלקים לא רלוונטיים ודאגנו לעדכון המידע המופיע בטקסטים לעשור השני של שנות האלפיים.
3. צורת התשאול שלנו חרגה מן המבנה המקובל של שאלות פתוחות, המצריכות התייחסות לכתיבת התשובה, לעומת שאלות סגורות, המצריכות תשובות מוחלטות. במקרים רבים השאלות הן חצי-מובנות, כלומר דורשות מן התלמיד עריכה מחדש וכתיבה מונחית של המידע בחסות מבנים נתונים, ומאפשרות לתלמיד מידה מסוימת של גמישות ויצירתיות בלי לדרוש ממנו כתיבה עצמאית.
4. תהליך בניית השאלות אינו מתמקד ב"מילים קשות" או במבני לשון מנותקים שאינם תורמים להבנה של הטקסט מבחינת ייצוגיו החיצוניים והפנימיים. בדקנו את המבנים הלשוניים מתוך התייחסות למידה שבה הם משרתים את זרימת המידע בטקסט ואת הבניית המפה המנטלית שלו.
5. מבחינת התלמיד, מבדק עמי"ת אינו רק מבחן אלא גם תהליך מעצב חשיבה. השאלות בכל רמות השיח מכוונות להבניה מתמדת של ייצוגי הטקסט: עיבוד המידע הקודם יתמוך בהמשך עדכון המפה המנטלית במהלך הקריאה. פירושו של דבר שהתמודדנו גם עם בעיות פסיכומטריות של תרומת שאלה אחת להצלחה בשאלה אחרת.
6. המבדק מתמקד בעיקר בהבנת הנקרא, אך בתהליך הפיתוח התמקדנו גם בחשיבה על צינור כתיבה משני סוגים: תשובות קצרות לשאלות פתוחות על תוכן הטקסט, וכתיבה של שיח אוטונומי הנובע מתוכן הטקסט או מתכתב אינטרטקסטואלית עם טקסטים אחרים. על סמך מודל הרואה בכתיבה תהליך אינטגרטיבי שבו המבנים הלשוניים משרתים את תוכן הטקסט ומטרתו התקשורתית, בנינו סולם צינור הוליסטי של ארבע רמות ביצוע להערכת טקסטים שלמים. המחווה ההוליסטי נשען על עקרונותיו התקשורתיים של Grice ועל מדע קטגוריות של שפה ושיח בטקסט.
7. נוסף על הטקסטים והשאלות יש במבדק גם סדרה קצרה של שאלות על מבני לשון שאינם מצריכים ידע מוקדם (כמו תארים גזרי שם, מבנה המילה המשורגת או מבני סביל), שכן רכישתם מאפיינת מתבגרים בני 12-13.

- Graesser, A. C., Singer, M., & Trabasso, T. (1994). Constructing inferences during narrative text comprehension. *Psychological Review*, 101, 371–395.
- Garnham, A., & Oakhill, J. (1996). The mental models theory of language comprehension. In B. K. Britton & A. C. Graesser (Eds.), *Models of understanding text* (pp. 313–339). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Blanc, N., Kendeou, P., van den Broek, P., & Brouillet, D. (2008). Updating situation models during reading of news reports: Evidence from empirical data and simulations. *Discourse Processes*, 45, 103–121.
- Grice, H.P. (1975). Logic and conversation. In Cole, P., & Morgan, J. (Eds.), *Syntax and semantics*, vol 3. New York: Academic Press.
- Ravid, D. & Berman, R. A. (2006). Information density in the development of spoken and written narratives in English and Hebrew. *Discourse Processes*, 41, 117–149.
- Rinck, M. (2005). Spatial situation models. In P. Shah & A. Mijake (Eds.), *The Cambridge handbook of visuospatial thinking* (pp. 334–382). Cambridge: Cambridge University Press.

על הערכה בית ספרית

מבדק עמי"ת נועד להעריך את כישורי הבנת הנקרא ואת כישורי הפקת הטקסטים של התלמידים במעבר מבית הספר היסודי לחטיבת הביניים, לצורך קידום הידע השפתי כתשתית ללמידה. הערכה מעין זו היא בגדר "הערכה מעצבת" (המכונה גם הערכה לשם למידה – הל"ל), העשויה לשפר את הלמידה ואת ההוראה (למשל: Shepard, 2003). הערכה מעצבת מדגישה את הצורך לבסס את קבלת ההחלטות בנוגע להמשך ההוראה והלמידה על סמך ראיות (evidence). אפשר להתייחס להל"ל כאל תהליך מעגלי המערב מהלכים של תכנון, איסוף ראיות, ניתוח ופירושן לשם זיהוי הפער בין המצב המצוי למצב הרצוי, וכן פעולות התערבות לצמצום הפער והערכת הראיות (Birenbaum, Kimron, Shilton & Shahaf-Barzilay, 2009).

מבדק עמי"ת, שפותח על ידי גוף מקצועי, מכוון לתמוך בתהליך של הערכה לשם למידה. המבדק עשוי לתרום לאיסוף ראיות מדויקות יותר אודות הידע השפתי של תלמידים. מהראיות הללו אפשר ללמוד רבות על מיומנויות הבנת הנקרא של התלמידים ועל כישוריהם בהפקת טקסט כתוב.

ניתוח הראיות ממבדק עמי"ת עשוי לסייע למורים לאתר תלמידים מתקשים. המבדק מאפשר לזהות את נקודות החוזק של התלמידים ולאבחן את הקשיים העלולים לפגוע בהמשך הלמידה. אפשר לנתח את הנתונים הללו בעבור קבוצות שונות של תלמידים: ברמת הפרט, ברמת הכיתה וברמת השכבה. בעת פירוש ביצועי התלמידים במבדק חשוב ליצור, ככל האפשר, אינטגרציה בין הראיות מהמבדק הזה לבין ראיות אודות כישוריו של כל תלמיד מעוד מקורות פורמליים, כמו מבחנים ובחנים אחרים, ובלתי פורמליים, כמו ידע קודם על התלמיד, שיחות אתו בכיתה, תצפית בכתבתו וכדומה. התהליך הזה יסייע לקבל תמונה מלאה על תלמידי הכיתה.

בניגוד להערכה מסכמת, להערכה לשם למידה יש השפעה על הלומד ועל למידתו. לא די לאסוף ראיות (איכותיות ככל שתהיינה), לנתח אותן, ולהסיק שעל תלמיד מסוים להשתפר. צריך לשים דגש בשימוש שעושים מורים (ותלמידים) במידע הנאסף לקידום הלמידה. במילים אחרות יש צורך מכריע לספק לתלמיד את הסיוע הנדרש כדי שידע מה לעשות על מנת להשתפר בהמשך הלמידה (TICAF, 2009). מידע שנאסף באמצעות מבדק עמי"ת עשוי להיות בסיס משמעותי לשיפור תכנון ההוראה בחטיבות הביניים, והוא מכוון לייעל את תהליך קבלת ההחלטות בבית הספר. לאחר ניתוח הנתונים המורים יכולים לתכנן פעולות התערבות כדי לצמצם את הפער בין המצב המצוי לבין המצב הרצוי, לפי הצרכים השונים של תלמידיהם (Shepard, 2000). פעולות התערבות של המורה בכיתה יכולות להיות: מתן סיוע מיוחד לתלמידים מתקשים, הרכבת קבוצות למידה על פי הקשיים שהתגלו, בחירת חומרי למידה מתאימים ועוד. בית הספר כארגון יכול לקבל החלטות מערכתיות ולקבוע סדרי קדימויות בנוגע להקצאת משאבים ובנוגע לפיתוח מקצועי של צוות המורים בתחומים שתלמידים רבים התקשו בהם (Barney & Robyn, 2005; Mason, 2003).

לסיכום חשוב לציין ששימוש יעיל באסטרטגיות של הערכה מעצבת דורש שינוי תרבותי בבית הספר ובכיתה. יש צורך בתרבות שבה התלמידים מודאגים פחות מהציונים וממה שאינם יודעים, ומתמקדים יותר בשימוש שיעשו במשוב, ובסיוע שיקבלו ממוריהם ומעמיתיהם כדי להעמיק את ההבנות ולשפר את הכישורים (Shepard, 2003).

Barney, H. & Robyn, A. (2005 April). Organizational Practices: School Improvement, Interventions and Technical Assistance. Working Paper presented at the Symposium "Implementing standards – Based Accountability: Results from Classrooms, Schools and Districts in Three states", at the annual meeting of the American Educational Research Association, Montreal, Canada.

Birenbaum M., Kimron, H., Shilton, H. & Shahaf-Barzilay, R. (2009 April). Cycles of Inquiry: Formative assessment in service of learning in classrooms and in school-based communities of practice. Paper presented at the American Educational Research Association, San Diego.

Mason, S. A. (2003). *Learning from data: The role of professional learning community*. Paper presented at the annual meeting of the American Educational Research Association, Chicago.

Shepard, L. A. (2000). *The role of classroom assessment in teaching and learning*. (CSE Tech. Rep. No. 517). Los Angeles, CA: National Center for Research on Evaluation, Standards, and Student Testing, CRESST.

Shepard, L. A. (2003). Reconsidering large-scale assessment to heighten its relevance to learning. In J. M. Atkin & J. E. Coffey (Eds.), *Everyday assessment in the science classroom*, pp. 121–146. Arlington, VA: National Science Teachers Association Press. Available:

http://www.colorado.edu/education/faculty/lorrieshepard/PDF/Shepard_Reconsidering20%large-scale20%assessment.pdf

TICAFL, (2009). Position Paper on Assessment for Learning from the Third International Conference on Assessment for Learning. Dunedin, New Zealand, March, 2009.

מהו מבדק עמי"ת?

מבדק עמי"ת הוא כלי למיפוי היכולות של כלל התלמידים **בראשית כיתה ז'** במיומנויות שפה, וכלי לאיתור תלמידים המתקשים במיומנויות יסוד בהבנת הנקרא ובהבעה בכתב. לפיכך נושאי המבדק משקפים את תכנית הלימודים ומתאימים להישגים הנדרשים עד סוף כיתה ו'. המבדק נועד לספק ראיות ראשוניות על אודות תלמידים מתקשים שלא רכשו שליטה מספקת בשפת אם בבית הספר היסודי.

באמצעות מבדק עמי"ת אמור צוות בית הספר לאתר תלמידים שאינם שולטים דיים במיומנויות בסיסיות (כ-20%-40% מהתלמידים). נוסף על כך הממצאים שיתקבלו ממבדק עמי"ת יאפשרו להנהלת בית הספר ולצוות המורים להפיק תובנות – הן ברמת התלמיד הן ברמת הכיתה, שתוכלנה לשמש תשתית לתכנון ההוראה ולתרום לשיפור הישגי התלמידים בכל הרמות.

מבדק עמי"ת אינו כלי לאבחון, ולו ראשוני, של לקויות למידה, והוא גם לא נועד להבחין בין סוגי הקשיים והלקויות. כמו כן אין להשתמש בתוצאות המבדקים כבאסמכתא למתן הקלות או תנאים מותאמים במבחנים.

המבדק מועבר על ידי צוות בית הספר. תוצאות המבדק הן לשימוש פנימי, ובית הספר אינו נדרש לדווח עליהן לשום גורם.

מרכיבי מבדק עמי"ת

ערכת "מבדק עמי"ת" מורכבת משלושה חלקים. בכל חלק יש טקסט אחד ופריטים בהבנת הנקרא ובלשון ופריט כתיבה. התלמידים הנבחרים במבדק נדרשים לבצע רק שני חלקים מתוך השלושה לפי הרמה שהושגה בתום ביצוע החלק הראשון (חלק א). תלמידים שעברו את הסף הנדרש ייבחנו לצורך השלמת האבחון בחלק השני (חלק ב1), ואילו תלמידים שלא עמדו בסף הנדרש ייבחנו בחומר קל יותר לביצוע (חלק ב2).

כדי לבדוק את **הבנת הנקרא** נבחרו שלושה קטעי קריאה מתחומים שונים: קטע מידע העוסק במושגים וברעיונות מופשטים (נמצא בחלק א, שעליו נבחרים כל התלמידים), קטע מידע "דחוס" למדי מתחום המדעים (נמצא בחלק ב1, המיועד לתלמידים בעלי הישגים גבוהים ובינוניים בחלק א), וקטע נוסף הכולל מידע "רך" יותר – כתבה המשלבת טקסט מידע ומרכיבים סיפוריים (נמצא בחלק ב2, המיועד לתלמידים בעלי הישגים נמוכים בחלק א). הנושאים נבחרו מתוך ניסיון לשקף, ככל האפשר, תחומים המופיעים בטקסטים לימודיים בכיתה ז'. הדרישות מבחינת הרמה הקוגניטיבית בכיתה ז' שונות מהותית מן הדרישות בכיתה ו', וכן רמת המורכבות של הטקסטים בספרי הלימוד בחטיבת הביניים גבוהה יותר מזו שבבית הספר היסודי. הטקסטים שנבחרו מתאימים לדרישות הלימודיות בראשית חטיבת הביניים.

ההבעה בכתב נבדקת באמצעות הערכת תשובות התלמידים בשתי משימות כתיבה: משימת כתיבה בחלק א של המבדק ומשימת כתיבה נוספת בחלק ב1 או בחלק ב2 של המבדק. ההערכה היא הערכה הוליסטית והיא מבוססת על הקריטריונים להערכת כתיבה של הפילוסוף Paul Grice: לכל משימת כתיבה נקבעו כמה רמות ביצוע – החל ברמה שאינה מתאימה לגיל הנבדקים וכלה ברמה מצטיינת או מתקדמת.

המבדק מיועד למפות את יכולות התלמידים לפי ממדי ההבנה (ראו טבלה I, עמ' 19), ולפי קטגוריות של שפה ושיח (ראו טבלה II, עמ' 19).

מה במדריך?

המדריך נועד לסייע לצוות בית הספר בשימוש במבדק עמי"ת בבית הספר.

פרק א של המדריך תמצאו את מפרט המבדק ואת המיפוי, הכולל את השאלות המופיעות במבדק ואת התחומים הנבדקים.

פרק ב מתאר כיצד יש להיערך להעברת המבדק בבית הספר.

פרק ג מציג את המחווה המשמש לבדיקה, וניתנות בו הנחיות לתהליך הבדיקה והקידוד.

פרק ד מנחה את צוות בית הספר בנוגע למשמעות של הנתונים המתקבלים, ומפרט כיצד להפיק תועלת מניתוח תשובות התלמידים ומהציונים כדי לקדם את ההוראה ואת הלמידה.

כחלק מההיערכות להעברת המבדק בבית הספר מומלץ לקרוא בעיון את המדריך ולפעול לפי ההנחיות המופיעות בו. חשוב לשמור על כללי ההעברה וההערכה המופיעים במדריך כדי שתוצאות המבדק יהיו מהימנות, ויהיה אפשר להשתמש בהן ליצירת תכנית עבודה המתאימה לרמות ידע שונות של תלמידים שונים.

לפרטים נוספים בנוגע למבדק עמי"ת אפשר לפנות לאתר האינטרנט של ראמ"ה, שכתובתו:

<http://rama.education.gov.il>, תחת הלשונית "מבדקי שפה".

שאלות על מבדק עמי"ת אפשר להפנות:

בנושאים הקשורים לתפעול – לגב' רונית שרביט ronitsha@education.gov.il

בנושאים הקשורים לתוכן המבדק – לד"ר חני שלטון hshilton.rama@education.gov.il

עבודה נעימה ופורייה!

תיאור המבדק ואופן העברתו

מבדק עמי"ת יועבר בשני שלבים ובשני מועדים שונים. החלק הראשון יועבר מיד בתחילת שנת הלימודים, והחלק השני עד שבועיים לאחר מכן. בחלק הראשון (חלק א) – טקסט משותף לכלל התלמידים. בחלק השני (חלק ב1/ב2) – טקסט מותאם הניתן לתלמיד על פי רמת הביצוע שלו בחלק הראשון.

המבדק יועבר באופן הזה:

בשלב הראשון ייבחנו כל התלמידים על טקסט משותף – "לפענח את הצופן החברתי" (חלק א). תוצרי התלמידים בחלק זה של המבדק יוזנו למערכת עמית"ית ובאמצעותה תיקבע הרמה הראשונית של כישורי השפה שלהם. נוסף על כך תיקבע גם רמת החלק השני של המבדק שאותו יקבל כל תלמיד:

- הטקסט "רעידות אדמה" (חלק ב1) יינתן לתלמידים שהישגיהם בחלק א היו תקינים ומעלה (כלומר מספר התשובות השגויות לא עלה על 12).
- הטקסט "לתקשר בשפת הסימנים" (חלק ב2) יינתן לתלמידים שהישגיהם בחלק א היו נמוכים (13 תשובות שגויות ומעלה).

המבנה המותאם של המבדק מאפשר לקבוע בצורה מדויקת יותר את רמתם של התלמידים במיומנויות היסוד, ומונע חוויית תסכול בקרב תלמידים חלשים עקב התמודדות עם טקסט מורכב עבורם. להלן תרשים של המבדק:

במבדקים אלה נבדקים ארבעה נושאים על פי המפורט להלן:

1. **הבנת הנקרא** נבדקת באמצעות שני טקסטים ושאלות עליהם. השאלות הן מסוגים שונים (שאלות מסוג רב-בררה, שאלות סגורות ושאלות פתוחות), ובאמצעותן נבדקים ממדים שונים של הבנת הטקסט המפורטים בטבלה ובנספח. בכל אחד מן הממדים נכללות שאלות בדרגות קושי שונות.
2. **אוצר מילים** – הנושא נבדק בזיקה לטקסטים הנכללים בפרקים של הבנת הנקרא.
3. **הבעה בכתב** נבדקת באמצעות שתי מטלות כתיבה המפורטות בטבלה בעמוד זה. מטלות הכתיבה נבדקות על פי ממדי ההערכה המפורטים בנספח (עמ' 22–23).
4. **ידע לשוני** – הנושא נבדק באמצעות כמה שאלות בזיקה לטקסטים הנכללים בפרקים של הבנת הנקרא וכן באמצעות מטלות הכתיבה.

1.א. מפרט המבדק

תחום/נושא	פירוט	הערות
1 הבנת הנקרא על פי תכנית הלימודים*: פרק ג ו־ד ועל פי תכנית הלימודים**: פרק ד, סעיפים 1, 2	<u>סוגי הטקסטים</u> טקסטים עיוניים: • בחלק א – טקסט מידע העוסק במושגים וברעיונות מופשטים. • בחלק ב1 – טקסט מידע מתוך ספר לימוד ובו מידע "דחוס". • בחלק ב2 – כתבה המשלבת טקסט מידע ומרכיבים סיפוריים.	• אורך כל טקסט כ־400–500 מילים (עד שני עמודים). • נושאי הטקסטים הם מתחומי עניין שונים.
2 אוצר מילים על פי תכנית הלימודים*: פרק ג ו־ד ועל פי תכנית הלימודים**: פרק ב	• הבנת משמעות מילה בתוך טקסט נתון	• בחינת הנושא נעשתה בשאלות סגורות מסוג רב-בררה • פריטי אוצר מילים נכללים בציון הכללי של הבנת הנקרא.
3 הבעה בכתב על פי תכנית הלימודים*: פרק ג ו־ד ועל פי תכנית הלימודים**: פרק ד, סעיף 3	<u>סוגי הכתיבה</u> • כתיבת סיפור / אירוע / חוויה • כתיבת תשובה	• מטלות הכתיבה הן בזיקה לטקסט או בלי זיקה אליו.

תחום/נושא	פירוט	הערות
4	- ידע לשוני - על פי תכנית הלימודים: - פרק ג ו־ד - ועל פי תכנית הלימודים:** - פרק ד, סעיף 3	- שורש - תבנית - שמות פעולה - יחיד ורבים - כינויים חבורים
		מטלות הלשון הן בזיקה לטקסט או בלי זיקה אליו.

* תכנית הלימודים לבית הספר הממלכתי והממ"ד "חינוך לשוני: עברית – שפה, ספרות ותרבות" (תשס"ג), ירושלים, האגף לתכנון ולפיתוח תכניות לימודים, המזכירות הפדגוגית, משרד החינוך, התרבות והספורט.

** תכנית הלימודים לבית הספר הממלכתי והממ"ד "עברית לבית הספר העל־יסודי הממלכתי והממלכתי־דתי" (תשס"ג), ירושלים, האגף לתכנון ולפיתוח תכניות לימודים, המזכירות הפדגוגית, משרד החינוך, התרבות והספורט.

¹ ראו בנספח, בעמ' 22–23, את פירוט ממדי ההבנה.

2.א. מיפוי המבדק

מיפוי מבדק עמי"ת מוצג להלן בשני אופנים:

1. על פי ממדי ההבנה בעברית, כפי שהם מקובלים בקרב קהילת מורי לשון והבעה (על פי מפרט ממדי ההבנה במיצ"ב)

2. על פי קטגוריות של שפה ושיח (הרחבה על קטגוריות של שפה ושיח ראו בסעיף ד.2, עמ' 115).

המיפוי הכפול מספק מידע לשוני נוסף, היכול לסייע למורים בגיבוש תכניות עבודה אופרטיביות לקידום הכישורים הלשוניים של התלמידים, המהווים את התשתית ללמידה כולה.

בטבלה שלהלן אפשר לראות את ההקבלה שבין שני סוגי המיפויים:

טבלה I מיפוי השאלות לפי מפרט ממדי ההבנה במיצ"ב	טבלה II מיפוי השאלות לפי קטגוריות של שפה ושיח
איתור מידע ואחזור	תוכן ברמות נגישות גבוהה ובינונית
פרשנות והיסק	תוכן ברמות נגישות בינונית ונמוכה
הערכה וביקורת	תוכן ברמה אינטרסקטואלית
לשון ומטה לשון	מבנים לשוניים: אזכורים, מבנים מורפולוגיים ותחביריים
אוצר מילים	אוצר מילים

להלן טבלאות המיפוי של שאלות המבדק – חלק א, חלק ב, חלק ג.

המבדק "לפענח את הצופן החברתי" (מיוצג ע"י האות ל')
ו"רעידות אדמה" (מיוצג ע"י האות ר')

מיפוי שאלות המבדק לפי ממדי ההבנה בעברית (על פי מפרט ממדי ההבנה בתכנית הלימודים במיצ"ב)

I. שאלות המבדק לפי ממדים מתוך תכנית הלימודים		
הנושא	נושא המשנה	שאלות המבדק
הבנת הנקרא	איתור מידע ואחזור	ל1, ל4ב, ל6א, ל6ב, ל6ה, ל14ה ר1, ר2, ר4, ר9, ר14ד, ר14ה
	פרשנות והיסק, הערכה וביקורת	ל2, ל4א, ל4ב, ל5, ל6ג, ל7, ל8, ל9, ל10, ל13, ל14, ל15א, ל16, ל19 ר8, ר10, ר12, ר13, ר14א-ג, ר15, ר22, ר23ז
לשון ומטה לשון		ל3, ל12, ל15ב, ל15ג, ל20א-ו, ל21א-ג ר6, ר7, ר19א, ר19ב, ר20, ר21, ר23א, ר23ג
אוצר מילים		ל11, ל17, ל18 ר3, ר5, ר11, ר16, ר17, ר18, ר23ב, ר24
הבעה בכתב		ל22, ר25

מיפוי שאלות המבדק לפי קטגוריות של שפה ושיח

II. שאלות המבדק לפי קטגוריות של שפה ושיח		
הנושא	נושא המשנה	שאלות המבדק
תוכן	נגישות גבוהה	ל4ב, ל6א, ל6ב, ל6ד, ל6ה ר9, ר14ה
	נגישות בינונית	ל1, ל2, ל6ג, ל8, ל9, ל10, ל14, ל15א-ג ר1, ר2, ר4, ר8, ר14א-ד, ר15, ר22, ר23ז
	נגישות נמוכה	ל4א, ל4ב, ל13, ל16, ל19 ר12
מבנים לשוניים	מבנים תחביריים	ל21א-ג ר6, ר7, ר19א, ר19ב, ר23א, ר23ג
	מורפולוגיה	ל3, ל12, ל20א-ו ר20, ר21
	אזכורים	ל5, ל7, ר10, ר13
אוצר מילים		ל11, ל17, ל18 ר3, ר5, ר11, ר16, ר17, ר18, ר23ב, ר24
כתיבה		ל22, ר25

המבדק "לפענח את הצופן החברתי" (מיוצג ע"י האות ל')
ו"לתקשר בשפת הסימנים" (מיוצג ע"י האות ס')

מיפוי שאלות המבדק לפי ממדי ההבנה בעברית (על פי מפרט ממדי ההבנה בתכנית הלימודים במיצ"ב)

I. שאלות המבדק לפי ממדים מתוך תכנית הלימודים		
הנושא	נושא המשנה	שאלות המבדק
הבנת הנקרא	איתור מידע ואחזור	ל1, ל4ב, ל6א, ל6ב, ל6ה, ל6ה, ל2, ס3א, ס3ב, ס3ג, ס3ה, ס4
	פרשנות והיסק	ל2, ל4א, ל4ב, ל5, ל6, ל7, ל8, ל9, ל10, ל13, ל14, ל15א, ל16, ל19, ס3ד, ס5, ס7, ס8, ס9, ס10, ס11, ס12, ס15, ס16, ס17א, ס17ב, ס18, ס19
לשון ומטה לשון		ל3, ל12, ל15ב, ל15ג, ל20א-ו, ל21א-ג, ס3ה, ס6, ס14, ס20, ס21, ס22א-ד, ס23, ס24א-ד
אוצר מילים		ל11, ל17, ל18, ס1, ס13
הבעה בכתב		ל22, ס25

מיפוי שאלות המבדק לפי קטגוריות של שפה ושיח

II. שאלות המבדק לפי קטגוריות של שפה ושיח		
הנושא	נושא המשנה	שאלות המבדק
תוכן	נגישות גבוהה	ל4ב, ל6א, ל6ב, ל6ד, ל6ה, ל2, ס3א, ס3ב, ס3ג, ס3ה, ס4
	נגישות בינונית	ל1, ל2, ל6, ל8, ל9, ל10, ל14, ל15א-ג, ס3ד, ס7, ס10, ס17א, ס17ב
	נגישות נמוכה	ל4א, ל4ב, ל13, ל16, ל19, ס5, ס12, ס15, ס18
מבנים לשוניים	מבנים תחביריים	ל21א-ג, ס3ה, ס14, ס21
	מורפולוגיה	ל3, ל12, ל20א-ו, ס22א-ד, ס23, ס24א-ד
	אזכורים	ל5, ל7, ס8, ס9, ס11
	פרגמטיקה	ס6, ס16, ס19, ס20
אוצר מילים		ל11, ל17, ל18, ס1, ס13
כתיבה		ל22, ס25

נספח למפרט של מבחן מיצ"ב בעברית לכיתה ח', תשע"ב

(הבנת הנקרא, לשון ומטה לשון)

1. הבנת הנקרא – פירוט ממדי ההבנה

א. איתור מידע וארגונו מחדש – אחזור מידע

- איתור פרטי מידע מפורשים (גלויים) בטקסט המרכזי ובטקסטים הנלווים (כגון איורים, תמונות והערות שוליים);
- איסוף פרטי מידע גלויים מחלקים שונים בטקסט המרכזי ובטקסטים הנלווים וממקומות שונים, כגון מכותרות, מהערות שוליים ומטבלה;
- זיהוי קשרים לוגיים גלויים בין פרטי מידע שונים (כגון סיבה ותוצאה, בעיה ופתרונה, הכללה ופירוט);
- זיהוי הרצף הכרונולוגי בטקסט או בפסקה;
- זיהוי המבנה הגלוי של הטקסט השלם או של הפסקה (באמצעות קשרים או מקדמי ארגון);
- ארגון אחר של פרטי מידע בטקסט, כגון סידור מידע ברצף או סידור של מידע בטבלה.

ב. פרשנות והיסק

- הבנת הנושא העיקרי;
- הבנת הרעיון המרכזי בטקסט;
- הבנת רעיונות שונים בטקסט, לרבות רעיונות המנוסחים בשלילה או המנוגדים לציפיות;
- הבנה של עמדות שונות המוצגות בטקסט;
- הבנת קשרים לוגיים שאינם גלויים בטקסט בין משפטים ובין פסקות;
- הבנת משמעות של מילים ושל צירופים דו־משמעיים או עמומים, המתפענחים מתוך ההקשר;
- הבנה של אזכורים שונים המופיעים בטקסט;
- מיון פרטי מידע ויצירת קטגוריות (הכללה);
- השוואה בין רעיונות, בין מאפיינים או בין פרטי מידע אחרים;
- מיזוג של פרטי מידע מן הטקסט;
- מיזוג של פרטי מידע מן הטקסט המרכזי עם פרטי מידע מן הקטעים הנלווים;
- הסקת מסקנות מן הטקסט כולו ומחלקים ממנו;
- זיהוי רכיבי מבנה שתפקידיהם אינם גלויים בטקסט, לרבות בטקסטים לא רציפים (כגון טבלה וגרף);
- הבנת תפקידיהם של אמצעים לשוניים־רטוריים (כגון שימוש בחזרות ובלשון סלנג);
- זיהוי מטרת הטקסט או הפיונה של כותב הטקסט.

ג. הערכה וביקורת

- הערכה של תוכן הטקסט, של מבנהו ושל מידת בהירותו וביקורת עליהם, בליווי הנמקה;
- הערכה של עמדות שונות המוצגות בטקסט וביקורת עליהן;
- הערכה של לשון הטקסט וביקורת עליה (כגון התאמת הלשון לסוגה ולמטרות הכותב);
- הבנת תפקידיהם של הסימנים הגרפיים הנלווים לטקסט (כגון כוכבית, הדגשות ואיורים);
- השוואה או קישור בין המידע והרעיונות שבטקסט לבין ידע חיצוני, ניסיון אישי או עמדות של הקורא;
- יישום המידע שבטקסט והמסקנות העולות ממנו בהקשרים אחרים;
- העלאת השערות בנוגע לטקסט על סמך ידע כללי.

3. לשון ומטה לשון – פירוט הנושאים

- אוצר מילים: מבנה (שורש ותבנית) ומשמעות;
- חלקי הדיבור: פועל, שם עצם, שם תואר, כינוי גוף, מילות יחס, מילות קישור;
- צורות הפועל: פעיל, סביל, שם פועל, זמני הפועל;
- הצירוף השמני: סמיכות, שם עצם ושם תואר (יידוע וריבוי);
- סימני הפיסוק (למעט פסיק): הבנה ושימוש;
- שם המספר: מספר מונה (יחיד, יחידה; רבים, רבות).

פרק ב: הנחיות להעברת המבדק

פרק זה מכיל מידע שמטרתו לסייע לבית הספר להיערך מראש לקראת ההעברה של מבדק עמי"ת. המידע נוגע למועד העברת המבדק בכיתה, לשמירה על סודיות המבדקים, להתייחסות לתלמידים בעלי צרכים מיוחדים, לאופן העברת המבדק בכיתה, לתפקידי המורה ועוד. חשוב לקרוא פרק זה לפני העברת המבדק בבית הספר ולהיערך בהתאם.

ב.1 היערכות לקראת העברת המבדק

מבדק עמי"ת מועבר בבתי ספר המשתתפים בתכניות לקידום תלמידים מתקשים (אל"ה, ט"ל) מטעם האגף לחינוך על יסודי, ובבתי ספר המבקשים להעבירו ומתחייבים להפעיל תכנית עבודה לכלל התלמידים בתחום שפת אם בפיקוח משרד החינוך, לרבות תכנית טיפול לתלמידים מתקשים המאותרים באמצעות מבדק עמי"ת.

מועד העברת המבדק: מבדק זה מיועד להעברה בתחילת שנת הלימודים של כיתה ז'. מומלץ לקיים את החלק הראשון של המבדק (חלק א) **בשבוע הראשון או השני של חודש ספטמבר**, ואת החלק השני (חלק ב1 או חלק ב2) **עד שבועיים לאחר מכן**.

הודעה לתלמידים: יש להודיע מראש לתלמידים בכיתות הנבדקות על מועד המבדק ועל השימושים שיעשו בתוצאותיו, וכן ליידע את ההורים.

יש להסביר כי המבדק מורכב משני חלקים, כל חלק מועבר במועד אחר בראשית שנת הלימודים. התוצאות המתקבלות מאפשרות לצוות בית הספר לתכנן את ההוראה בדרך מדויקת יותר ובהתאמה לצורכי התלמידים.

שמירה על הסודיות של שאלות המבדק בתוך בית הספר ומחוצה לו: מומלץ להעביר את שני חלקי המבדק (הראשון והשני) לכל כיתות ז' יחד.

כדאי לקבוע מראש שני מועדים: מועד לחלק הראשון ומועד לחלק השני.

העברה של המבדק בכיתות מקבילות בהפרשי זמן עלולה לגרום ל"דליפה" של השאלות. נוסף על כך מאחר שמדובר במבדק שיועבר בבתי ספר רבים, יש לשמור ככל האפשר על חסיונו של המבדק ועל חסיונו של מדריך זה גם לאחר קיום המבדק.

החזרת המבדקים לתלמידים: אם בית הספר מעוניין לעשות שימוש נוסף בטקסטים מהמבדק במהלך שנת הלימודים ו/או בשנים הבאות כדי לבדוק את התקדמות התלמידים המתקשים בעקבות תכניות התערבות, רצוי לשמור על חסיון המבדק. אם מחזירים לתלמידים את המבדקים, מומלץ ללוות מהלך זה בהסבר על משמעות התוצאות.

2.ב התייחסות לתלמידים בעלי צרכים מיוחדים

סעיף זה עוסק בהתאמות האפשריות לנבדקים בעלי צרכים מיוחדים במסגרת מבדק עמ"ת. יש לאפשר לתלמידים רבים ככל האפשר מקרב קבוצות אלה להיבדק בתנאים נאותים והוגנים, כדי שיוכלו לבטא את יכולותיהם הלימודיות במלואן, וזאת בלי לפגוע באיכות המדידה המתבצעת על ידי המבדק. אחת המטרות במבדק עמ"ת היא לבדוק את שליטתם של התלמידים בהפקת משמעות מטקסט כתוב. במקרה זה התאמה מסוג הקראה תפגע במהות המדידה, ולכן אין לאפשר הקראת שאלות ו/או הכתבה שלהן. תלמידים בעלי צרכים מיוחדים יתמודדו כמיטב יכולתם עם פענוח טקסטים בעזרת כלים העומדים לרשותם.

מבדק עמ"ת נועד למיפוי היכולות של כלל התלמידים במיומנויות שפה בראשית כיתה ז', ובייחוד לאיתור תלמידים המתקשים במיומנויות יסוד בהבנת הנקרא ובהבעה. כל התלמידים הלומדים בכיתות ז' (למעט התלמידים המצוינים להלן) ייבדקו במבדק עמ"ת, לרבות תלמידים משולבים, הזכאים לתמיכה מתכנית השילוב, ותלמידים בעלי לקויות למידה, שאינם זכאים לתמיכה מתכנית השילוב. התלמידים ייבדקו בתנאים רגילים, ללא התאמות מיוחדות.

להלן פירוט אופן ההתייחסות לקבוצות של תלמידים בעלי צרכים מיוחדים:

תלמידים עולים חדשים הנמצאים בארץ פחות משלוש שנים ותלמידים בכיתות אולפן או בכיתות קלט: המבדק נועד לבדוק את רמת השליטה במיומנויות שפה של תלמידים השולטים בשפת המבדק. תלמידים עולים ייבדקו במבדק עמ"ת לאחר שעמדו בהצלחה ב"מבדק העולים" בבית הספר היסודי. זאת בתיאום עם הורי התלמידים ועם בתי הספר היסודיים שלמדו בהם.

תלמידים הלומדים בכיתות של החינוך המיוחד לא ייבדקו.

3.ב הנחיות כלליות להעברת המבדק

בסעיף הזה מוצגות הנחיות כלליות להעברת המבדק בכיתה (חלק א; חלק ב1 או חלק ב2). העברת המבדק על פי הנחיות אחידות תתרום להבטחת מהימנותו ותיתן לכל תלמיד הזדמנות שווה לבטא את ידיעותיו ואת יכולותיו.

שעת העברת המבדק ומשכו

- מומלץ לקיים את המבדק בשעות שבהן התלמידים ערניים ושאינן בסביבה גורמים העלולים להפריע למהלך התקין של המבדק.
 - הזמן המוקצב לחלק הראשון של המבדק הוא **60 דקות**. משך זמן זה תוכנן כך שהתלמידים יוכלו להשיב בנינוחות על כל שאלות החלק הראשון "צופן חברתי" (חלק א).
 - החלק השני של המבדק "רעידות אדמה" (חלק ב1) או "שפת הסימנים" (חלק ב2), יינתן עד שבועיים ממועד העברת החלק הראשון של המבדק. הזמן המוקצב לו הוא **60 דקות**.
- לפני התחלת המבדק יש להודיע לתלמידים על משך הזמן העומד לרשותם, אולם אין לזרז את התלמידים במהלך המבדק, ואין לכתוב על הלוח את משך הזמן הנותר לסיום המבדק.
- במקרים חריגים ביותר אפשר לתת פרק זמן נוסף כדי להשלים את המבדק, בכפוף להחלטת בית הספר. על המורה המשיגה לציין את שמות התלמידים שקיבלו זמן נוסף, כנתון נוסף ביחס לתפקודו של התלמיד בעת המבדק.
- לאחר העברת חלקו הראשון של המבדק המורה מתבקש לציין את שאלות חלק זה, כדי לקבוע את רמת ההמשך של המבדק: גבוה או נמוך, בהתאם לביצוע של כל אחד מתלמידי הכיתה.

אפשר לפעול באחת משתי הדרכים האלה:

- א. **הזנת נתונים ב"עמיתית"** תיערך מיד לאחר סיום החלק הראשון של המבדק – "צופן חברתי". אפשר להזין את ציוני התלמידים על פי המחווה ל"עמיתית" לממשק "הזנת נתונים התלמידים" (ראו גם פרק הזנת נתונים ל"עמיתית"), ולקבל את סיווג הטקסט המתאים לרמת כל אחד מן התלמידים (בלשונית "דוח ביניים"). נוסף על כך תספק ה"עמיתית" דוח ביניים הכולל את ציוניהם של התלמידים בחלק הראשון – "צופן חברתי" (חלק א) בהבנת הנקרא ובכתיבה.
 - ב. אפשר לחשב ידנית את מספר התשובות השגויות של התלמידים ולהתאים את חלקו השני של המבדק על פי ביצועיהם: תלמידים ששגו ב-12 שאלות ומטה יקבלו את הטקסט "רעידות אדמה" (חלק ב1), תלמידים ששגו ב-13 שאלות ומעלה יקבלו את הטקסט "שפת הסימנים" (חלק ב2).
- בתום שני חלקי המבדק יוזנו תשובות התלמידים ל"עמיתית" כדי לקבל דוחות מלאים.

הנחיות לתלמידים: בפתח המבדק מופיעים מידע והנחיות לתלמידים. אנא, קראו לתלמידים את ההנחיות לפני תחילת העבודה בחוברת המבדק.

סיום המבדק לפני תום הזמן המוקצב: בית הספר יקבע אם התלמידים שסיימו את המבדק לפני תום הזמן המוקצב יישארו בכיתה או יצאו החוצה. אם בית הספר מאפשר לתלמידים לצאת, יש להשגיח עליהם ולדאוג להם לתעסוקה הולמת. לפני שהתלמידים יוצאים, יש לעודד אותם לבדוק שוב את תשובותיהם ורק לאחר מכן למסור את חוברות המבדק.

מינוי אחראי לתהליך העברת המבדק: מנהל בית הספר ימנה מורה אחראי לתהליך העברת המבדק ולשימוש בו. בבית ספר שמועסקת בו מת"לית, תהיה היא האחראית להובלת התהליך. בבתי ספר אחרים ימנה המנהל מורה/בעל תפקיד חינוכי הבקיא בתחום שפת אם, בתחום קשיי למידה ובתחום ליקויי למידה.

השגחה בכיתת האם: מומלץ למת"לית/לאחראי למבדק ולשימוש בו לעבור בין הכיתות בעת המבדק ולא לתפקד כמשגיח/ה בשום כיתה.

השימוש במבדק בבית הספר ותפקידי המת"לית/האחראי למבדק:

- 1. מתן הבהרות לפני התחלת המבדק:** לפני התחלת המבדק ימסרו המת"לית/האחראי למבדק, לפי שיקול דעתם, הבהרות כלליות לתלמידים בכיתות הנבדקות בנוגע לתוכני המבדק.
- 2. תיעוד שאלות התלמידים בזמן המבדק:** אחת המטרות של מבדק עמי"ת היא לסייע במיפוי כישורי התלמידים, לרבות הקשיים שיש להם. לפיכך יש חשיבות לתיעוד השאלות שהתלמידים שואלים בזמן המבדק. מומלץ למת"לית/לאחראי לעבור בזמן המבדק בכיתות הנבדקות ולרשום את השאלות שהתלמידים שואלים. על פי שאלות אלה ועל פי תוצאות המבדק יוכל המורה לפתח תובנות פדגוגיות ולהסיק מסקנות שישפיעו על תכנון הלימודים בכיתה.

תפקידיו של המורה המשיג בשעת המבדק:

1. לקבל את חבילת המבדקים בצירוף רשימה שמית של תלמידי הכיתה ולתעד ברשימה את נוכחותם.
2. לדאוג למהלך התקין של המבדק ולשמור על הסדר ועל טוהר הבחינה.
3. לוודא שכל תלמיד עובד באופן עצמאי.
4. ליצור אווירת עבודה שקטה ונינוחה, בלא לחץ זמן, שתאפשר לתלמידים לבטא את היכולת שלהם בצורה הטובה ביותר.
5. לסייע לתלמידים בפתרון בעיות טכניות (דפוס לא ברור, חוברת פגומה וכדומה), או בפתרון בעיות אישיות שאינן קשורות לתוכן המבדק (מתן אישור לאכול ולשתות במהלך המבדק על פי מדיניות בית הספר, טיפול בבעיות חריגות וכו').
6. לעודד את התלמידים להשיב על כל שאלות המבדק, ולבקש מהם לבדוק את תשובותיהם לפני החזרת חוברת המבדק למורה.
7. לתעד את השאלות שהתלמידים שואלים במהלך המבדק (אם המת"ל/האחראי למבדק אינם נמצאים בכיתה). ראו סעיף "השימוש במבדק בבית הספר ותפקידי המת"ל/האחראי למבדק" שלעיל.
8. עם החזרת חוברות המבדק על ידי התלמידים יש לבדוק שהתלמידים ציינו את שמם ואת הכיתה שבה הם לומדים על חוברות המבדק.

שימו לב, אין להשיב לתלמידים על שאלות העוסקות בתחום התוכן, אין לקרוא בפניהם את שאלות המבדק, לרמוז על התשובה הנכונה או לכוון אותם לתשובה הנכונה.

הנחיות לתלמידים לפני חלוקת חוברות המבדק:

1. יש להסביר לתלמידים את מטרת המבדק.
2. יש להנחות את התלמידים להקפיד לכתוב את שמם ולציין את הכיתה שבה הם לומדים.
3. יש לציין כמה זמן עומד לרשותם.
4. יש לציין שהמבדק מורכב משאלות סגורות, משאלות מסוג רב-בררה ומשאלות פתוחות. בשאלות הסגורות יש לעתים תשובה אחת נכונה ולעתים יותר, ועל התלמידים לסמן אותה/אותן. בשאלות הפתוחות יש לכתוב את התשובה במקום המיועד לכך.
5. יש לבקש מהתלמידים להתייחס למבדק ברצינות המרבית ולהשיב על כל השאלות. יש להציע להם לנסות ולהשיב על כל שאלה, גם אם נדמה להם שאינם יודעים את התשובה או שאינם בטוחים שתשובתם נכונה.
6. יש להסביר לתלמידים את נוהלי ההתנהגות בשעת המבדק (יציאה לשירותים, אכילה, שאילת שאלות, שמירה על טוהר הבחינה וכו').
7. יש להסביר לתלמידים מה יהיה עליהם לעשות אם יסיימו את המבדק לפני הזמן.

הנחיות לבדיקה של המבדק

פרק זה כולל מידע שיסייע לצוות בית הספר בבדיקת תשובות התלמידים במבדק עמ"ת ובקידודן. בראשית הפרק יוצגו הנחיות כלליות לבדיקת המבדק. לאחר מכן יוצג המחווה והשימוש בו בעת הבדיקה על פי הסדר הזה: "לפענח את הצופן החברתי" (חלק א), "רעידות אדמה" (חלק ב) ו"לתקשר בשפת הסימנים" (חלק ב2). בהמשך יוצגו הנחיות להזנת הנתונים לגיליון ה"עמיתית" – כלי המבוסס על אקסל.

ג.1 הנחיות כלליות לבדיקת המבדק

- חוברות המבדק ייבדקו על ידי מורים שבמהלך ההוראה מתמודדים עם הוראת טקסטים מסוגות שונות ועם כתיבה, מורים המלמדים בתכנית אל"ה, מת"לית/אחראי למבדק בבית הספר ו/או מורים המלמדים בתכנית התערבות/קבוצתית התומכת בתלמידים מתקשים.
- מומלץ שמחנך הכיתה, האחראי לכלל התלמידים, ירכז את עבודת הבדיקה של כיתתו.
- למורים הבודקים ייקבע תאריך יעד לסיום בדיקת חוברות המבדק בשלב א, ותאריך יעד נוסף לסיום בדיקת שלב ב. ייקבעו תאריכים להעברת הנתונים למחנכי הכיתות.
- המחנכים יעבירו את קובצי הנתונים למת"לית/ לאחראי למבדק עמ"ת בבית הספר להמשך העבודה.
- המתל"ת/האחראי למבדק ו/או רכזת השפה ו/או רכזת תכנית ההתערבות לקידום מיומנויות השפה יהיו אחראים להפקת הנתונים ולדיון בהם. כמו כן הם ינחו את המורים בבניית תכניות עבודה מגוונות, בהתאם לעקרונות תכנית אל"ה ו/או תכנית ההתערבות לקידום מיומנויות השפה ולקידום התלמידים המתקשים. מומלץ לשתף את המורים ללשון ולהבעה בתהליך.

2.ג המחווה וההנחיות לשימוש בו בעת הבדיקה

לנוחיות המורים נעשה מאמץ לפתח מחווה מפורטת ככל האפשר. המחווה מציין את סוג הפריט (סגור/רב-בררה/פתוח), את התשובה הנכונה לכל פריט, לרבות רמות הביצוע האפשריות, ואת טווח הערכים לתשובה.

שימו לב,

- הבדיקה של מבדק עמ"ת נעשית בשני שלבים: בהתחלה יש לתת לתשובות הפתוחות של התלמידים קוד בעזרת המחווה שלהן, לאחר מכן יש להזין את הקידוד של התשובות הפתוחות ואת אפשרויות התשובה שהתלמיד סימן בשאלות הסגורות ובשאלות מסוג רב-בררה לגיליון אקסל שנבנה במיוחד בעבור מבדק עמ"ת, ה"עמיתית", ונמצא באתר ראמ"ה <http://rama.education.gov.il>, תחת הלשונית "מבדקי שפה" "קישור למבדק עמ"ת בעברית". (וראו גם בסעיף 3.ג, עמ' 96).

ג.3 ה"עמיתית" – כלי עזר לחישוב הציונים של מבדק עמי"ת

ראמ"ה מעמידה לרשות בתי הספר את ה"עמיתית", כלי ממוחשב לחישוב הציונים ורמות הביצוע במבדק עמי"ת. כדי להשתמש בכלי זה יש להוריד את הקובץ מאתר ראמ"ה:
(<http://cms.education.gov.il/educationcms/units/rama>). הקובץ נמצא תחת הלשונית "הערכה בית ספרית" << "מבדקי שפה".

תצלום 1: כניסה למבדק "עמיתית" באתר של ראמ"ה

השימוש ב"עמיתית כיתתית" – צעד אחר צעד

בעמודים הבאים יוצג קובץ ה"עמיתית" בפירוט – אופן השימוש בו והמידע המתקבל ממנו. המתמציאים היטב בשימוש בגיליונות אקסל ו/או בשימוש ב"עמיתית", יכולים לדלג על התיבות האפורות, שבהן המידע מפורט יותר.

לפני הקלדת הנתונים מחוברות המבדק ל"עמיתית", אתם מתבקשים לציין את השאלות הפתוחות ואת השאלות הסגורות מסוג התאמה ונכון/לא נכון על פי הנחיות המחוון. אין צורך לציין שאלות מסוג רב-בררה. אמנם רצוי לסדר את חוברות המבדק לפי סדר שיקל עליכם לשחזר את נתוני התלמידים כשתזינו אותם לחלק השני של המבדק (לדוגמה, לפי רשימת תלמידי הכיתה), ואולם המערכת מאפשרת לאתר בקלות רבה את נתוני התלמידים ב"עמיתית" לאחר שהם הוקלדו. אפשר גם לציין ולהקליד את הציונים לקובץ בו בזמן. תוכלו לבחור לעשות זאת בדרך הנוחה לכם.

יש להוריד את הקובץ "עמיתית" למחשבכם האישי ולשמור אותו מיד בתיקייה חדשה שתפתחו עבור מבדק זה. שימו לב! הנתונים שתזינו לא יישמרו, אם הקובץ לא יישמר במחשבכם.

לאחר הורדת הקובץ אין עוד צורך לפתוח את הקובץ הנמצא באתר, והקלדת הנתונים תיעשה בקובץ במחשבכם האישי.

כניסה ראשונה ל"עמיתית"

לאחר ציינון החוברות של חלק א – "צופן חברתי", יש לפתוח את הקובץ "עמיתית" שהורדתם למחשבכם האישי. שמות הגיליונות השונים בקובץ מופיעים בלשוניות בתחתית הקובץ; תוכלו לעבור באמצעותן מגיליון לגיליון בכל שלב.

הגיליון הראשון הוא "דף הסבר", הכולל בין השאר הנחיות כיצד להקליד את הנתונים ומידע הנוגע לחישוב הציונים. מומלץ לקרוא דף זה לפני התחלת העבודה ב"עמיתית" ובכל פעם שאתם נזקקים להסבר על השימוש ב"עמיתית" או על קריאת התוצאות.

הגיליון השני הוא "דף שער". בגיליון זה מופיעים קישורים המאפשרים לכם להגיע לכל הגיליונות האחרים ב"עמיתית" (ואולם אפשר כאמור לעבור מגיליון לגיליון גם באמצעות הלשוניות שבתחתית הקובץ מצד ימין). אתם מתבקשים להקליד בחלון הימני העליון את שם בית הספר, את הכיתה, את הכיתה המקבילה ואת שם המורה.

להזנת תשובות התלמידים תבחרו בקישור "להזנת נתוני התלמידים", הנמצא בחלון העליון השמאלי. קישור זה יפתח דף אישי לכל תלמיד.

שימו לב!

יש להקפיד למלא את השדה "מאפייני תלמיד" כדי לאפשר פילוח של הציונים או של רמות הביצוע לפי קבוצות של בעלי צרכים מיוחדים (עולים, דוברי שפת אם שאינה עברית, משולבים, לקויי למידה). כשנתון זה נשאר ריק (כלומר לא סימנתם שום אפשרות), ה"עמיתית" תתייחס בחישובים לתלמיד באופן אוטומטי כאל תלמיד ב"סטטוס רגיל".

לפני הזנת נתוני המבדק של התלמיד יש למלא בחלק העליון של החלון את פרטיו האישיים – שם פרטי, שם משפחה, מספר זהות ומאפייני תלמיד.

תצלום 2: הקישור "להזנת נתוני התלמידים"

מבדק עמי"ת - עברית תשע"ה

פרטים:

נא להקליד את הנתונים פסוקי האסמאות פאסור

שם בית ספר:

כיתה:

כיתה מקבילה:

שם המורה:

לחץ כאן להזנת נתוני תלמידים ונתוני הבחינה על גבי טופס.

להזנת נתוני התלמידים

ד"ח כיתתי - צופן חברתי

נתוני תלמידים בטקסט צופן חברתי

לצפייה בנתוני תלמידים ובדוח הכיתתי בטקסט צופן חברתי:

תצלום 3: החלונית של "מאפייני תלמיד"

מאפייני תלמיד

סטטוס רגיל

עולה

תלמיד שילוב

לקוי למידה

דובר שפת אם שאינה עברית

הזנת התשובות ל"צופן חברתי" – החלק הראשון של המבדק

כשנכנסים לדף להזנת נתוני המבדק, תאי הבחירה המיועדים להזנת הנתונים של חלק א – "צופן חברתי" יוצגו באופן אוטומטי (ראו בהמשך כיצד להזין נתונים של החלק השני של המבדק).

לאחר הקלדת הפרטים האישיים של התלמיד, יש להזין את הציונים או את התשובות לכל אחת מהשאלות באופן הזה:

- כאשר השאלות פתוחות או סגורות מסוג התאמה ונכון/לא נכון, יש לסמן בתא המציין את מספר השאלה את ציון התלמיד על פי הנחיות המחווה (בדרך כלל בשאלות הבודקות את הבנת הנקרא האפשרויות הן בין 0 ל-2; בשאלות הבודקות הבעה בכתב האפשרויות הן בין 0 ל-4).
- כאשר השאלות הן מסוג רב-בררה, יש לסמן את התשובה שסימן התלמיד (לדוגמה, תשובה ג מתוך אפשרויות א, ב, ג, ד, או תשובה 2 מתוך האפשרויות 1-4).

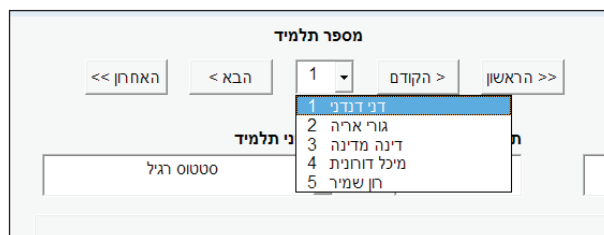
אם התלמיד לא ענה על שאלה מסוימת או לחלופין סימן יותר מאפשרות אחת (אם התבקש לבחור תשובה אחת בלבד), יש להשאיר את תא הבחירה עבור שאלה זו ריק (ראו להלן הסבר על אי השבה).

בתום הסימון של תאי השאלות (ורצוי אף במהלכו) מומלץ לשמור על המידע באמצעות הלשונית "שמור", הנמצאת בתחתית החלון מימין.

להקלדת הנתונים של התלמיד הבא יש לבחור בלשונית **"תלמיד חדש"**, הנמצאת בחלק העליון הימני של החלון. "דף" חדש ייפתח, ושוב יש להקליד את נתוני האישיים של התלמיד (שם פרטי, שם משפחה וכו'), ולהזין את ציוניו או את תשובותיו לשאלות השונות.

שימו לב! בכל שלב אפשר לחזור ל"דף" של תלמיד שכבר קיים בקובץ באמצעות הלשוניות המופיעות למעלה במרכז החלון: **"הקודם"** או **"הבא"** או **"מספר תלמיד"**. לחיצה על הלשונית **"מספר תלמיד"** בעצם תציג את שמותיהם של כל התלמידים שנתוניהם הוזנו עד כה (ואת מספרם הסידורי), מה שמאפשר מעבר נוח בין "דפי" התלמידים.

תצלום 4: איתור תלמיד קיים במערכת

מכניסה שנייה ל"עמיתית" ואילך

אין צורך לסיים את הזנת כל הנתונים בפעם אחת – לא של הכיתה כולה ואף לא של התלמיד היחיד. אפשר להזין חלק מהנתונים, לשמור אותם ולצאת מהמערכת, ולהיכנס שוב ושוב.

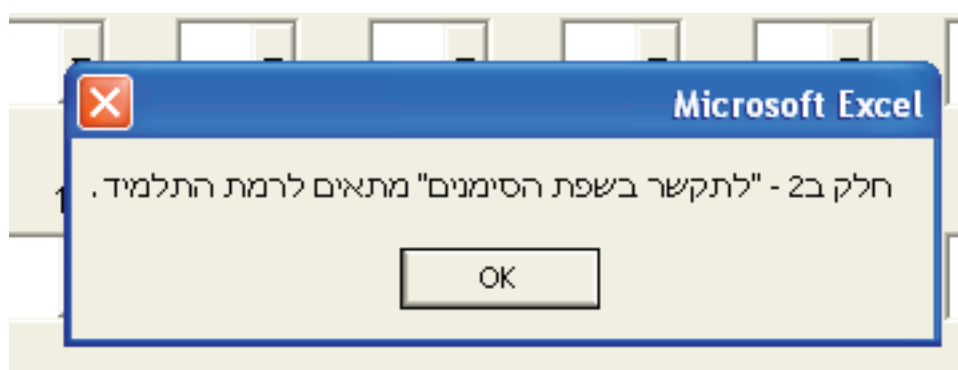
כדי להזין נתונים חדשים, היכנסו שוב באמצעות הקישור **"להזנת נתוני התלמידים"**. בכל פעם שתיכנסו יוצג ה"דף" של תלמיד מס' 1, כלומר התלמיד הראשון שנתוניו הוקלדו.

- להזנת נתונים של תלמיד חדש עליכם להמשיך באותו האופן שבו פעלתם בפעם הקודמת – בבחירה בלשונית "תלמיד חדש".
- להמשך הזנת נתונים של תלמיד שכבר קיים במערכת, אפשר לאתר את התלמיד באמצעות הלשונית "מספר תלמיד". לשונית זו כאמור פותחת רשימה של כל התלמידים שהוכנסו למערכת עד כה. בחירה בשם התלמיד תציג את הדף שלו.

הזנת התשובות ל"רעידות אדמה" או ל"שפת הסימנים" – החלק השני של המבדק

הזנת הנתונים של החלק השני של המבדק – לאחר שהוזנו הציונים או התשובות של התלמיד ל"חלק א – 'צופן חברתי', עליכם ללחוץ על הלשונית **"בחירת חלק ב"**. לחיצה על לשונית זו תביא לידי הופעת הודעה המציינת מהו החלק השני במבדק המתאים לתלמיד זה (ה"עמיתית" מחשבת זאת על סמך הנתונים שהוזנו בחלק הראשון). דוגמה להודעה תהיה: "חלק ב2 – 'שפת הסימנים' מתאים לרמת התלמיד כפי שחושבה במערכת". אישור ההודעה תוסיף למסך של "חלק א – 'צופן חברתי'" את החלק השני שנבחר. בלשונית של שם החלק השני – "רעידות אדמה" או "שפת הסימנים" – (למעלה מצד ימין) ניתן לפתוח את תאי השאלות. הזנת הנתונים של חלק זה נעשית באותו האופן שבו הוזנו הנתונים של החלק הראשון של המבדק.

תצלום 5א: בחירת החלק השני של המבדק

תצלום 5ב: הוספת דף לחלק השני של המבדק

שימו לב! הזנת הנתונים של שני החלקים תיעשה באותו הקובץ באופן המפורט לעיל. המערכת אינה מאפשרת להזין נתונים של החלק השני של המבדק לפני הזנת הנתונים של החלק הראשון.

רצוי להזין ל"עמיתית" את נתוני "חלק א – 'צופן חברתי'" מיד עם תום העברתו, ולא להמתין עד לאחר העברת החלק השני של המבדק ולהזין את הנתונים של שני החלקים בו בזמן. הסיבה היא שהזנת נתוני "צופן חברתי" תחילה מאפשרת ל"עמיתית" לקבוע במדויק (באמצעות חישוב ציונים חלקיים) מהו החלק השני של המבדק שהתלמיד צריך להיבחן בו. ולא – עליכם לחשב באופן ידני את מספר השגיאות על פי הנחיות המחונן.

הזנת הנתונים של החלק הראשון מאפשרת קבלת מידע רב על ביצועי התלמיד בפרט ועל ביצועי הכיתה כולה כבר בשלב זה. (ראו בהמשך הסבר כיצד לקרוא בגיליונות התוצאות.)

הוספת הערות, מסקנות או החלטות

בגיליונו של כל תלמיד יש חלונות שאפשר להקליד בה הערות. ההערות האלה יישמרו ויועברו באופן אוטומטי גם לגיליון "ציונים ורמות ביצוע במבדק השלם". הן יכולות לסייע למורה בעתיד בניתוח ובאבחון כישורי התלמיד ובאפיון ביצועיו. באפשרותכם לערוך את ההערות האלה, לשכתבן או להוסיף עליהן הערות בכל עת. בגיליון "ציונים ורמות ביצוע במבדק השלם" תוכלו להוסיף מסקנות או החלטות ליד הנתונים והמידע על כל אחד מהתלמידים, למשל המסקנות או ההחלטות האלה:

- לתרגל כתיבת פתיח לטקסט.
- לתרגל קישור בין פסקאות.
- לחדד ההבדל בין מסקנה לתוצאה.

אי השבה

בעת הזנת הקידוד ל"עמיתית" חשוב כאמור להבחין בין תשובה שגויה של התלמיד ובין היעדר תשובה. אם התלמיד לא השיב כלל, יש להשאיר את התא ריק. גם אם אי אפשר להבין איזו תשובה סימן התלמיד (למשל התלמיד סימן יותר מאפשרות אחת או סימן שתי תשובות אף שהיה עליו לסמן תשובה אחת בלבד), יש להשאיר את התא ריק, בדומה למצב שבו התלמיד השמיט תשובה.

חשוב לציין כי כשה"עמיתית" מחשבת ציון לתלמיד, אי השבה על שאלה נחשבת שגיאה (כלומר הציון הוא אפס), ואולם למידע על אי השבה חשיבות רבה. בהמשך, בניתוח מפורט של ביצועי התלמיד, תוכלו ללמוד טוב יותר על סוגי הקשיים שנתקל בהם התלמיד באמצעות ההבחנה בין תשובה שגויה ובין תשובה שהתלמיד השמיט מסיבות שונות, בין שלא הבין את השאלה בין שלא הספיק לענות עליה, בין שהיה חסר מוטיבציה לענות.

תצלום 6: השארת תא ריק במקרה של אי השבה

הנתונים שמספקת ה"עמיתית"

עם תום הזנת נתוני התלמידים מאפשרת ה"עמיתית" לקבל מידע רב ברמת התלמיד וברמת הכיתה. להלן המידע המתקבל כפי שהוא מוצג בגיליונות השונים ב"עמיתית".

הגיליון "נתוני תלמידים בחלק א – 'צופן חברתי'"

מטרת גיליון זה היא להציג מידע מפורט על כל תלמיד. הנתונים מוצגים הן לפי כל פריט הן לפי סכום הפריטים (ב"חלק א – 'צופן חברתי' בלבד).

ברמת הפריט: מהטבלה תוכלו ללמוד מה הניקוד שקיבל התלמיד מתוך הניקוד המקסימלי לכל לשאלה (הדבר רלוונטי לשאלה פתוחה או לשאלה סגורה), ואם אפשרות התשובה שבחר לשאלת רב-בררה נכונה או לא. התשובה הנכונה לשאלה מופיעה ליד המילים "רב בררה".

ברמת המבדק: תוכלו לדעת את הציון ואת רמת הביצוע של התלמיד בהבנת הנקרא ובהבעה בכתב ב"חלק א – 'צופן חברתי'".

הגיליון "דוח כיתתי – צופן חברתי"

מטרת גיליון זה היא להציג נתונים ברמת הכיתה. הנתונים, המוצגים באמצעות טבלאות ותרשימים, כוללים ציונים ממוצעים של הכיתה וחלוקה לרמות הביצוע השונות, הן בהבנת הנקרא הן בהבעה בכתב. הממוצעים ורמות הביצוע מוצגים גם לפי חלוקה למאפייני התלמידים.

יש להביא בחשבון שנתונים אלה מבוססים רק על חלקו הראשון של המבדק, "צופן חברתי". הנתונים המלאים על שני חלקי המבדק נותנים תמונה מדויקת ומפורטת יותר.

הגיליונות "ממדי תכנית הלימודים" ו"שפה ושיח"

מטרת הגיליונות היא להציג את ביצועי התלמיד בכל המבדק לפי החלוקה לנושאים ולנושאי המשנה. בעזרתם תוכלו להבין באילו שאלות התלמידים שולטים או מתקשים לפי ממדי תכנית הלימודים ולפי ממדי שפה ושיח.

הגיליון "ציונים ורמות ביצוע במבדק השלם"

המטרה בגיליון זה, בדומה למטרה בגיליון "נתוני תלמידים בחלק א – צופן חברתי", היא להציג מידע מפורט על כל תלמיד ברמת המבדק כולו. בגיליון זה מוצגים נתונים על המבדק השלם ("צופן חברתי" ו"רעידות אדמה" או "צופן חברתי" ו"שפת הסימנים"). המידע הרב מאפשר להציג נתונים על ממוצע הציון הכולל בהבנת הנקרא ובהבעה בכתב, ועל רמות הביצוע בנושאים ובנושאי המשנה בהתאם לשני המיפויים (תכנית הלימודים ושפה ושיח).

הגיליון: "דוח כיתתי – המבדק השלם"

מטרת גיליון זה, בדומה למטרה בגיליון "דוח כיתתי – צופן חברתי", היא להציג נתונים ברמת הכיתה כולה. הנתונים המתבססים על שני חלקי המבדק מאפשרים להציג ממוצעים ורמות ביצוע גם בנושאים הכלליים וגם בנושאי המשנה בהתאם לשני המיפויים (תכנית הלימודים ושפה ושיח).

השימוש ב"עמיתית שכבתית" – צעד אחד צעד

"העמיתית השכבתית" מאפשרת להתבונן בנתוני השכבה כולה. אפשר לעשות זאת על ידי איחוד כל קובצי ה"עמיתית" מהכיתות השונות בשכבה לקובץ אחד.

תת פרק זה רלוונטי למטל"ית או לאיש צוות אחר שתפקידם לארגן את "העמיתית השכבתית".

השלב הקודם לאיחוד הנתונים

עליכם לאסוף את כל קובצי ה"עמיתית" של הכיתות השונות לאחר שהזנת הנתונים בהם הושלמה. לפני התחלת העבודה יש לפתוח תיקייה חדשה (אין חשיבות לשם התיקייה), ולהעביר לתיקייה זו את כל קובצי ה"עמיתית" הרלוונטיים. נוסף על כך יש להעביר לתיקייה זו את הקובץ "עמיתית שכבתית" ("shichvatit_amitit.xls").

השמות של כל קובצי הכיתות השונות צריכים להתחיל במילה: amitit, ואחריה קו תחתון ומספר הכיתה. לדוגמה, שם הקובץ של כיתה 1 יהיה: amitit_1, ושם הקובץ של כיתה 4 יהיה: amitit_4.

נוסף על כך יש לוודא שבכל קובץ של "העמיתית הכיתתית" מופיע מספר הכיתה המקבילה (בדקו בקובץ "עמיתית כיתתית" בדף השער בחלון העליון מצד ימין). אם יוקלד מספר זה בשני קבצים שונים של "עמיתית כיתתית", ייקלטו הנתונים ככיתה אחת, ולא תהיה אפשרות להבדיל בין הכיתות.

כניסה ל"עמיתית שכבתית"

שימו לב! יש לוודא שקובצי "העמיתית הכיתתית" אינם פתוחים במחשב כאשר מייבאים קבצים אלה ל"עמיתית שכבתית".

בדומה ל"עמיתית כיתתית", הגיליון הראשון הוא **"דף הסבר"**, הכולל בין השאר הנחיות כיצד להקליד את הנתונים ומידע הנוגע לחישוב הציונים. מומלץ לקרוא דף זה לפני התחלת העבודה ב"עמיתית" ובכל פעם שאתם נזקקים להסבר על השימוש ב"עמיתית" או על קריאת התוצאות.

הגיליון השני הוא **"דף שער"**. להתחלת העבודה עליכם להיכנס לגיליון זה ולהקליד בחלון הימני את שם בית הספר (שימו לב! אין להקליד את רשימת הכיתות בטבלה "כיתות שנקלטו בדוח". רשימה זו תתמלא באופן אוטומטי!)

כעת יש ללחוץ על כפתור ה"פאזל", הנמצא בחלק השמאלי העליון של גיליון זה. פעולה זו תייבא לקובץ הנוכחי את הנתונים מכל הקבצים התקניים (כלומר קבצים בעלי שמות תקינים הנמצאים בתיקייה המתאימה). פעולה זו עשויה להימשך כמה דקות. בדקות אלו מומלץ שלא לבצע פעולות נוספות.

שימו לב! אפשר לייבא עד 13 כיתות מקבילות.

תצלום 7: יבוא הנתונים הכיתתיים ל"עמיתית שכבתית"

הנתונים שמספקת "עמיתית שכבתית"

איחוד הקבצים הכיתתיים לקובץ אחד, "עמיתית שכבתית", מאפשר לקבל מידע רב ברמת התלמיד, ברמת הכיתה וברמת השכבה כולה (ראו הסברים מפורטים בגיליונות "העמיתית הכיתתית" לעיל). בשני הגיליונות "ציונים ורמות ביצוע ב'צופן חברתי" ו"ציונים ורמות ביצוע במבדק השלם" אפשר לקבל נתונים על התלמיד היחיד (בדומה לנתונים המתקבלים ב"עמיתית כיתתית"). בשני הגיליונות "דוח שכבתי – 'צופן חברתי'" ו"דוח כיתתי – המבדק השלם" אפשר לקבל ציון ממוצע כיתתי וציון ממוצע שכבתי וכן התפלגות של רמות הביצוע של כל כיתה בנפרד ושל השכבה כולה. נוסף על כך, ב"עמיתית שכבתית" אפשר לדלות נתונים לפי נושאים ולפי אפיונים.

4.ג רמות הביצוע במבדק עמי"ת

במבדק עמי"ת הוגדרו רמות ביצוע בהבנת הנקרא ורמות ביצוע בהבעה בכתב (כתיבה) כדי לתאר אילו כישורי שפה יש לתלמידים בעלי רמות שונות של ציונים במבדק.

רמות הביצוע בהבנת הנקרא: ציוני התלמידים קובצו לארבע רמות ביצוע – "רמה טובה", "רמה בינונית", "רמה בסיסית" ורמה "נמוכה מרמה בסיסית". הרמה הטובה מייצגת את רמת הביצוע הגבוהה ביותר, ואילו הרמה הנמוכה מרמה בסיסית מייצגת את רמת הביצוע הנמוכה ביותר. לכל אחת מן הרמות מוגדר טווח הציונים של התלמידים (ראו "רמות הביצוע" שבעמ' 110).

רמת הביצוע כוללת תיאורים של יכולות התלמידים בהבנת הנקרא, ואלה מוצגים גם כן בטבלה שבהמשך. תיאורים אלה יכולים לסייע לכם לפרש את הציונים שהתקבלו במבדק ולהבין מה יכול לבצע תלמיד ברמת ביצוע נתונה ועם אילו מטלות הוא יכול להתמודד. ככל שהרמה עולה, התלמיד יכול להתמודד בהצלחה רבה יותר עם דרישות/מטלות גבוהות יותר ו/או מורכבות יותר. יש לצאת אפוא מנקודת הנחה, כי תלמידים שרמת היכולת שלהם גבוהה שולטים בכל הביצועים המתוארים ברמות הביצוע הנמוכות (גם אם הדבר אינו מצוין במפורש בטבלה, בתיאור הביצוע של התלמיד). לדוגמה, תלמידים שהבנת הנקרא שלהם היא ברמה בינונית, יוצרים הכללות לשמות מופשטים ואף מפגינים שליטה בכל התיאורים המפורטים ברמה הבסיסית, כמו, יצירת הכללות לשמות קונקרטיים.

באותו אופן, כאשר כישור מסוים מופיע ברמה נתונה ואינו מופיע ברמה נמוכה יותר, משמע שהתלמיד ברמה הנמוכה עדיין אינו מגלה שליטה בכישור זה.

כדי להפיק את המרב מן הטבלה כדאי להשוות את הכישורים המתוארים ברמה נתונה של תלמיד מסוים, לתיאור הביצוע ברמה גבוהה יותר. השוואה זו תסייע לגלות עם אילו אתגרים מתקשה אותו תלמיד להתמודד, ולפיה יהיה אפשר לאתר את הכישורים שכדאי לסייע לו לפתח.

לדוגמה, תלמיד המשתיך לרמת ביצוע בסיסית, מסוגל להפיק פרטי מידע לפחות משני מקומות בטקסט אך עדיין אינו יוצר קשר לוגי ביניהם. לעומתו תלמיד ברמת ביצוע גבוהה יותר מצליח להפיק פרטי מידע מכמה מקומות בטקסט וליצור קשר לוגי ביניהם. לפיכך יש צורך לזמן לתלמידים המתקשים ביצירת הקשר הלוגי האמור, מטלות שבהן יידרשו להפיק מידע מכמה מקומות שונים בטקסט ולסייע להם ביצירת קשרים לוגיים.

כיוון שכל רמת ביצוע כוללת מספר גדול יחסית של מיומנויות, לא די לזהות את רמת הביצוע שאליה משתייך כל תלמיד כדי לקדמו בצורה המיטבית, אלא יש לחזור ולאפיין את יכולותיו ואת קשייו ביתר פירוט על ידי בדיקה מדויקת של כל אחד מסעיפי המיומנויות (בייחוד בשתי הרמות הנמוכות). מומלץ לבחון בעל פה תלמידים הנמצאים ברמות הנמוכות כדי לזהות את יכולותיהם בהבנת הנקרא אשר לא באו לידי ביטוי בביצועיהם בכתיבה.

שימו לב: בקרב תלמידים לקויי למידה קיימים פערים בתפקוד. ייתכן שהתוצרים שלהם במבדק ישתייכו לרמות ביצוע שונות. כך, למשל, ייתכן שתלמיד לקוי למידה יביע רעיון מסוים תוך שימוש במבנים רטוריים לשוניים מורכבים ובהתאמה לקשרים הלוגיים הנדרשים (רמה טובה), אך לא יעשה זאת בעקביות, ובד בבד יתקשה להכליל שמות מופשטים (רמה בינונית).

לכן לפני שבונים קבוצות עבודה לצורך תרגול בכיתה, רצוי לאסוף עוד ראיות על ביצועי התלמיד ממקורות אחרים ולא לקבוע את השייך לקבוצה מסוימת לפי תוצאות מבדק עמי"ת בלבד. יש להתייחס אל הרמה שאליה הגיע התלמיד במבדק עמי"ת כאל מיפוי ראשוני בלבד. ייתכן שהראיות הנוספות יסייעו למיפוי מדויק יותר של כישורי התלמיד ו/או יתמכו במיצוב התלמיד ברמת ביצוע גבוהה יותר.

להלן טבלה המציגה את רמות הביצוע השונות בהבנת הנקרא. הציונים התקבלו במחקר מקיף שכלל מדגם מייצג של כ-265 תלמידים שנבחנו על "לפענח את הצופן החברתי", מדגם מייצג של כ-257 תלמידים שנבחנו על "רעידות אדמה" ומדגם מייצג של כ-241 תלמידים שנבחנו על "לתקשר בשפת הסימנים".

תיאור הביצוע של התלמיד על פי משימות הבנת הנקרא במבדק עמ"ת	רמת הביצוע
• מתייחס אל הטקסט כאל יחידת שיח שלמה. • מפיק הסברים, רעיונות ודעות הדורשים אינטרטקסטואליות: שילוב בין יכולת הבנת הטקסט השלם לבין ידע חוץ טקסטואלי רלוונטי. • מציג רעיון או תופעה מנקודות מבט שונות ויוצר קשר לוגי ביניהן. • מסיק מסקנות המבוססות על מידע משתמע או מופשט. • מביע רעיון תוך שימוש במבנים רטוריים לשוניים מורכבים בהתאמה לקשרים הלוגיים הנדרשים. • מקשר בין חלקי הטקסט תוך התייחסות לכל סוגי האזכורים לרבות אזכורים של שמות מופשטים.	רמה טובה (4)
• מזהה או מאתר פרטים גלויים בכמה מקומות בטקסט. • מאתר ומפרש פרטים ברמת נגישות בינונית וברמת נגישות נמוכה תוך התייחסות לכמה רכיבי מידע בטקסט. • מתייחס לטקסט כאל יחידת תוכן שלמה ועצמאית. • משלים בטבלה פרטים ברמת מוכרות נמוכה (גורמים) וברמת הכללה גבוהה (שמות פעולה בהתייחס לתופעות). • מתייחס בו בזמן לרעיונות, למושגים ולתופעות מנקודות מבט שונות בלי ליצור קשרים לוגיים ביניהם. • מפיק רכיבי מידע משני מקומות לפחות בטקסט בלי ליצור קשר לוגי ביניהם. • משלים פרטים ברמת מוכרות בינונית המתייחסים לרעיונות, לגורמים או לסיבות. • מציג נימוק או נימוקים בהתייחסות לטקסט השלם בלי ליצור קשרים לוגיים ביניהם. • יוצר אינטגרציה בין ידע אישי לבין ידע מן הטקסט. • מזהה את הנושא המרכזי בטקסט. • יוצר הכללות המתייחסות לשמות מופשטים (שמות פעולה). • מקשר בין חלקי הטקסט תוך התייחסות לאזכורים של שמות ולסיטואציות בטקסט.	רמה בינונית (3)

* הטווחים המספריים של כל רמה מופיעים בעמ' 110.

תיאור הביצוע של התלמיד על פי משימות הבנת הנקרא במבדק עמ"ת	רמת הביצוע
• מזהה או מאתר פרטים בטקסט ברמת נגישות גבוהה וברמת נגישות בינונית ברמה של משפט וברמה של פסקה. • מתייחס לביטוי או לרעיון כללי בהקשר של הטקסט השלם. • מבצע היסק ישיר ברמה נמוכה על סמך הטקסט ו/או על סמך ידע אישי תוך התייחסות להיבט קונקרטי אחד. • מפיק פרטי מידע משני מקומות לפחות בטקסט בלי ליצור קשר לוגי בין רכיבי המידע בטקסט. • מפרש סיבות המבוססות על תוצאות נתונות בטקסט (ולא להפך). • משלים פרטים ברמת מוכרות בינונית בטבלה נתונה ללא השלמת פרטים הדורשים התייחסות לרעיון (גורם, סיבה). • מקשר בין חלקי הטקסט תוך התייחסות לאזכורים של שמות ולא של רעיונות ושל מצבים. • מאתר דוגמאות להכללות שהן תופעות מוכרות. • מבצע הכללות לשמות קונקרטיים.	רמה בסיסית (2)
• מזהה או מאתר פרטי תוכן בטקסט על פי מראה מקום נתון (הפניה לשורות מפורשות בטקסט). • מזהה או מאתר מידע גלוי ברמת נגישות גבוהה בטקסט (מידע גלוי ומפורש), במקום אחד בטקסט. • מזהה או מאתר פיסות מידע גלוי בטקסט ומבצע היסק המשתמע בבירור מן הטקסט. • מפיק באופן חלקי פרטי מידע ברמת מילה או משפט ללא התייחסות לרעיון שלם בפסקה או לטקסט השלם. • משלים פרטים קונקרטיים ברמת מוכרות גבוהה (מקום, צמחים) ללא פרטים הדורשים התייחסות לרעיון (גורם) או להכללה ברמת מוכרות נמוכה. • מסיק מסקנות המתייחסות לקטגוריה קונקרטית אחת ו/או לנקודת מבט אחת מתוך כמה נקודות מבט נדרשות (תשובה חלקית).	נמוכה מרמה בסיסית (1)

נוסף על הציונים הכוללים בהבנת הנקרא ובהבעה בכתב (כתיבה), מספקת ה"עמיתית" הגדרה של רמות ביצוע לכל אחד מתת הנושאים עבור כל אחד מן התלמידים. זאת כדי לסייע במיקוד הקשיים ברמת התלמיד, ברמת הכיתה וברמת השכבה. נוסף על כך מספקת ה"עמיתית" את אחוז התלמידים הנמצאים בכל אחת מרמות הביצוע בתת הנושאים.

כדי לתת פרשנות לרמות הביצוע אפשר להשיב על שתי השאלות האלה:

א. לגבי כל תלמיד – באיזו רמת ביצוע נמצא התלמיד ברמה טובה, ברמה נמוכה? מהם תת הנושאים שבהם רמות הביצוע שלו הן הנמוכות ביותר? הגבוהות ביותר? במה התלמיד זקוק לחיזוק?

ב. לגבי כלל התלמידים (בכיתה ו/או בשכבה) – מהי התפלגות התלמידים בכל אחד מתת הנושאים? מהו אחוז התלמידים הנמצא ברמת ביצוע מתחת לבסיסית? ברמת ביצוע בסיסית (משקף את תת הנושאים שבהם התלמידים בבית הספר מתקשים יותר)? מהו אחוז התלמידים הנמצאים ברמת ביצוע נמוכה, בינונית וגבוהה בכל אחד מתת הנושאים?

רמות הביצוע בכתיבה

נוסף על רמות הביצוע בהבנת הנקרא הוגדרו רמות ביצוע בהבעה בכתב במבדק עמ"ת כדי לתאר אילו כישורים יש לתלמידים בעלי רמות שונות של ציונים במבדק, בממד ההבעה בכתב. ציוני התלמידים קובצו לחמש רמות ביצוע – "רמה טובה", "רמה בינונית", "רמה בסיסית", "רמה בסיסית נמוכה", "רמה נמוכה מאוד", שאינה מתאימה לגיל הנבדקים. הרמה הטובה מייצגת את רמת הציונים הגבוהה ביותר בכתיבה, והרמה הנמוכה מאוד מייצגת את רמת הציונים הנמוכה ביותר. לכל אחת מן הרמות מוגדר טווח הציונים של התלמידים.

כדי לקדם את התלמידים בכתיבה יש לזהות את רמת הביצוע שבה נמצאים התלמידים ולקדם אותם במיומנויות המופיעות ברמת הביצוע הגבוהה יותר. כך, למשל, תלמיד שרמת הביצוע שלו בסיסית נמוכה ומאופיינת בחלקי טקסט מקוטעים, שאינם כוללים פרטים על כל מרכיבי המשימה, מכילים חזרות מיותרות וכדומה, אפשר לקדם אותו לקראת הרמה הבסיסית: להקפיד על התייחסות לכל החלקים הנדרשים במשימה, ליצור קישוריות ברמת הפסקה, להימנע מחזרותיות וכדומה.

להלן טבלה המציגה את רמות הביצוע השונות בכתיבה.

תיאור הביצוע של התלמיד על פי משימות הכתיבה במבדק עמ"ת	רמת הביצוע
עשויים להימצא בה מרבית המאפיינים המפורטים להלן: רמה מתקדמת - הטקסט של התלמיד הוא יחידה עצמאית (אוטונומית), הכוללת את כל רכיבי התוכן הנדרשים לסוגה ולנושא הטקסט (א. מקום אירוע, פעילויות, חוויות ורגשות או ב. עמדה ביחס לרעיון, נימוק וכדומה). - הקורא יכול לשחזר בקלות את תוכן הטקסט שכתב התלמיד. אין חזרות מיותרות על התוכן, על מילים, ו/או על מבנים ו/או על משפטים. - הרעיונות של הטקסט מפותחים כהלכה ובאורך טקסט הולם (כ-8 עד 10 שורות). - הטקסט מאורגן ומקושר כהלכה, והמעברים בין חלקי הטקסט "חלקים". - ביטויי הקשר הלוגי הולמים את הסוגה (קישור זמן, סדר זמנים, סימולטניות, רטרופקטיבה). הטקסט מאורגן ומקושר היטב תוך שימוש בקישוריות עשירה. - תוכן הטקסט מובע באמצעות מבנים לשוניים ורטוריים (מילים, ביטויים, צירופים, משפטים ופסקות) מגוונים, עשירים ומדויקים. - הטקסט מחולק לפסקות, מפוסק נכון ואין בו שגיאות הפוגעות בהבנתו של הקורא.	רמה טובה (5)
עשויים להימצא בה מרבית המאפיינים המפורטים להלן: - טקסט טוב, המכיל את מרבית רכיבי התוכן הנדרשים (א. מקום אירוע, פעילויות, חוויות ורגשות או ב. עמדה ביחס לרעיון, נימוק וכדומה). - הרעיונות של הטקסט לעתים מפותחים, ואורך הטקסט סביר (כ-5-7 שורות). יש חזרות ספורות על התוכן, על מילים ו/או על מבנים ו/או על משפטים. - זרימת המידע בטקסט על פי רוב תקינה אך לעתים אינה עקיבה וסוטה מן העניין. כלומר הכתיבה תקינה ברמת המשפט אך לאו דווקא ברמת הטקסט כולו; אין מעברים "חלקים" בין חלקי הטקסט. - הרעיונות מובעים באמצעות מבנים לשוניים פשוטים או קצרים, ואוצר המילים לרוב הולם את הסוגה. - הטקסט מחולק לפסקות, מכיל פיסוק שעל פי רוב תקין או חלקי, ושגיאות כתיב אחדות, שאינן פוגמות בהבנתו של הקורא.	רמה בינונית (4)

רמת הביצוע	תיאור הביצוע של התלמיד על פי משימות הכתיבה במבדק עמ"ת
רמה בסיסית (3)	עשויים להימצא בה מרבית המאפיינים המפורטים להלן: • הטקסט של התלמיד עצמאי אך דל בתוכנו או שהטקסט אינו עצמאי. לא תמיד ברור על מה התלמיד כותב. • הטקסט לא תמיד מכיל את החלקים הנדרשים (א. מקום אירוע, פעילויות, חוויות ורגשות או ב. עמדה ביחס לרעיון, נימוק וכדומה). • קורא הטקסט מתקשה לעתים בשחזור חלק מתוכן הטקסט שקרא. • הטקסט מובע במבנה שיח שאינו הולם או שאינו באורך מתאים לנדרש. הרעיונות של הטקסט אינם מפותחים או שאינם רלוונטיים או שיש חזרות על תוכן, על מילים או על משפטים. • הטקסט אינו מאורגן ברובו, אין בו קישוריות הולמת. לעתים יש מעברים לא "חלקים" בין חלקי הטקסט. • אין חלוקה לפסקות, ייתכנו שגיאות פיסוק ושגיאות כתיב, העשויות לפגום מעט בהבנתו של הקורא.
רמה בסיסית נמוכה (2)	עשויים להימצא בה מרבית המאפיינים המפורטים להלן: • הטקסט חלקי ומקוטע. אינו מכיל את היסודות ההכרחיים (א. מקום אירוע, פעילויות, חוויות ורגשות או ב. עמדה ביחס לרעיון, נימוק וכדומה). • הטקסט מעורפל, והקורא אינו יכול לשחזר בקלות את התוכן שקרא. • לטקסט אין מבנה ברור ויש בו חזרות רבות. • אורך הטקסט מצומצם, קצר מפסקה. • הטקסט חסר לכידות או קישוריות, ואינו מאורגן כראוי. • הטקסט מכיל מעט מאוד סימני פיסוק או אינו מכיל סימני פיסוק בכלל. ויש בו שגיאות כתיב רבות, העשויות לפגום בהבנתו של הקורא.
רמה נמוכה מאוד (1)	עשויים להימצא בה מרבית המאפיינים המפורטים להלן: • שיח לא אוטונומי, טקסט דל או שהטקסט אינו קשור למטלה. • הטקסט קצר מאוד, אינו מכיל את מרבית היסודות ההכרחיים, ואינו מאורגן כראוי. • הכותב אינו מפגין שליטה אפילו ברמת המשפט. • בטקסט חסרים חלקי משפטים, מילים או חלקי מילים. • הטקסט אינו מכיל כמעט פיסוק ויש בו שגיאות, העשויות לפגום בהבנתו של הקורא.

שימוש במידע מגיליון "רשימת ציונים ומיפוי התלמידים"

קובץ ה"עמיתית" מספק מיפוי של התלמידים והגדרת רמת הביצוע שלהם במבדק בהבנת הנקרא ובהבעה בכתב (כתיבה). באמצעות המידע על התלמידים האלה שהוקלד ב"עמיתית", אפשר לבדוק בגיליון המיפוי של ה"עמיתית" באילו ממדי הבנה או קטגוריות של שפה ושיח במבדק התקשו התלמידים (ראו פירוט על הקטגוריות בעמ' 19).

איתור נקודות החולשה בהיבטים השונים שנכללו במבדק ישמש בסיס לגיבוש תכנית אישית, קבוצתית או שכבתית.

כאשר מתעורר ספק בנוגע לתפקודם של תלמידים במבדק הנוכחי ועולה השאלה, אם אכן המבדק משקף את יכולותיהם בתחום השפה – כדאי לנקוט פעולות בירור נוספות כדי ללמוד טוב יותר על קשייהם של אותם התלמידים.

להלן מספר אפשרויות לבירור נוסף:

א. אם מקצת התלמידים התקשו לענות על שאלה מסוימת או על כמה שאלות, אפשר להעביר שוב את אותן השאלות (לתלמידים אלה בלבד), ולסייע להם להבין את ההוראות הנוגעות אליהן באמצעות תיווך של המורה. אם נמצא כי תיווך כזה מסייע לתלמידים לשפר את ביצועיהם, אפשר ללמוד מאופן התיווך ומהשלכותיו על קשיי התלמידים ועל האסטרטגיות שעל המורה לנקוט בתהליכי ההוראה והלמידה.

ב. בקרב תלמידים לקויי למידה עשויים להתגלות פערים בתפקוד: בין שאלות סגורות ומסוג רב-בררה לבין שאלות פתוחות; בין הציונים שלהם בתת הנושאים/בממדים בהבנת הנקרא לבין הציון הממוצע הארצי, השכבתי והכיתתי. (כדי להסיק זאת יש לבחון את מצבם של התלמידים לעומת הציון הממוצע הארצי, השכבתי והכיתתי).

ג. כדאי לאסוף עוד ראיות על הידע של התלמידים בשפה ממקורות מידע נוספים, כמו משימות בכיתה, עבודות בית והשתתפות בעל פה. מטרתן של הראיות הנוספות לספק עוד מידע על הידע של אותם תלמידים מתקשים ועל יכולת הביצוע שלהם, וכן על קשיי ההתמודדות עם המשימות שניתנו להם בתהליכי ההוראה והלמידה.

טווחים מספריים של רמות הביצוע

הבנת הנקרא

טווחי ציונים					רמת ביצוע
חלק א + ב2	חלק א + ב1	חלק ב2	חלק ב1	חלק א	
208-220	207-222	208-219	207-222	207-221	טובה
197-207	196-206	197-207	195-206	196-206	בינונית
189-196	188-195	189-196	187-194	189-195	בסיסית
142-188	151-187	137-188	154-186	147-188	נמוכה מרמה בסיסית

הבעה בכתב

טווחי ציונים					רמת ביצוע
חלק א + ב2	חלק א + ב1	חלק ב2	חלק ב1	חלק א	
209-221	211-223	216	219	220	טובה
196-208	198-210	205	208	209	בינונית
190-195	192-197	193	196	199	בסיסית
183-189	185-191	181	185	188	בסיסית נמוכה
169-182	172-184	169	174	177	רמה נמוכה מאוד

